

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Навчальний посібник

**РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ,
ВЕТЕРАНІВ ОВС ТА НПУ, УЧАСНИКІВ
БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ**

**Одеса
2023**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ,
ВETERANІВ ОВС ТА НПУ, УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ
ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Навчальний посібник

м. Одеса

2023

Схвалено та рекомендовано до друку
Науково-методичною радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(Протокол № 10 від 25 травня 2023 р.)

Укладачі:

Андрієнко Ірина Святославівна - професор кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент;
Антоненко Олександр Анатолійович - доцент кафедри трудового, земельного та господарського права Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент;
Берендєєва Анастасія Ігорівна – професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент.
Галунько Віра Миколаївна - заступник декана Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор;
Дришлюк Володимир Ігорович – завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент;
Коропатов Олег Миколайович – завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент;
Пишна Алла Георгіївна – завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент.

Рецензенти:

Корнієнко Максим Вікторович – проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор
Мердова Ольга Миколаївна - завідувачка кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ

- Р64 Розвиток кадрового потенціалу та соціальний захист працівників Національної поліції України, ветеранів ОВС та НПУ, учасників бойових дій та членів їх сімей: навчальний посібник / Андрієнко І.С., Дришлюк В.І., Пишна А.Г. та інші. Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2023. 142 с.

У навчальному посібнику розкрито особливості розвитку кадрового потенціалу та соціального захисту працівників Національної поліції України, ветеранів ОВС та НПУ, учасників бойових дій та членів їх сімей. Навчальний посібник може бути використаний науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти під час освітнього процесу на першому (бакалаврському), другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність», а також для самоосвіти працівниками Національної поліції України.

© Андрієнко. І. С., Антоненко О. А.,
Берендєєва А.І., Галунько В. М., Дришлюк В. І.,
Коропатов О. М., Пишна А. Г.
© Видавництво ОДУВС 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ I. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	10
1.1. Напрями розвитку кадрового потенціалу	10
1.2. Відбір персоналу для підрозділів Національної поліції України	14
1.3. Відомча освіта та підготовка кадрів в системі МВС України	24
1.4. Розвиток кадрового потенціалу протягом служби	28
1.5. Встановлення статусу учасника бойових дій	35
1.6. Особливості проходження служби в поліції під час воєнного стану	44
Розділ 2. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ, ВЕТЕРАНІВ ОВС ТА НПУ, УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ	61
2.1. Організаційно-правові засади правового та соціального захисту	61
2.2. Особливості соціального захисту у сфері трудових відносин	71
2.3. Соціальні допомоги, пільги та послуги	77
2.4. Пенсійне забезпечення	108
2.5. Соціальний захист членів сімей працівників поліції України, ветеранів органів внутрішніх справ та ветеранів Національної поліції	120
Список рекомендованих джерел	130

ВСТУП

В умовах правового режиму воєнного стану одним із найактуальніших питань постає питання кадрового потенціалу Національної поліції України - правоохоронного органу, який є складовою територіальної оборони держави.

Введення воєнного стану в державі передбачає посилення спроможності державних органів та недержавних інституцій для ефективної реакції на зростаючі загрози і виклики. В першу чергу це стосується правоохоронних органів, функціонування яких переформовується з урахуванням воєнних потреб з метою забезпечення безпеки у державі. Діяльність Національної поліції України, як одного із ключових державних органів щодо забезпечення публічного порядку та безпеки, оптимізується та приводиться у відповідність реаліям воєнних загроз.

Широке трактування терміну «потенціал» полягає в розгляді його в якості «джерела можливостей, засобів, запасу, які можуть бути приведені в дію, використані для вирішення якої-небудь задачі або досягнення певної мети; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній галузі»¹. Потенціал являє собою узагальнену характеристику ресурсів, віднесену до місця і часу, тобто це свого роду кількісна та якісна визначеність ресурсів.

Потенціал є динамічною системою, що об'єднує в собі три рівня зв'язків часу і простору, що функціонують в єдності. Ці зв'язки детермінують прояв потенціалу в різних формах. По-перше, потенціал характеризує минуле. У цьому випадку він виступає як «ресурс», оскільки втілює у собі накопичені системою характеристики, що дозволяють їй функціонувати. По-друге, він відображає сьогодення, тобто реально використовувані, або невживані наявні здібності. У даному випадку «потенціал» близький за значенням терміну «резерв». По-третє, він спрямований на майбутнє, тобто постійно змінюється,

¹ Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник. К. Центр навчальної літератури. 2005. 350 с. С.26.

розвивається, накопичує нові здібності, характеристики, включаючи елементи майбутнього розвитку².

Кадровий потенціал підприємства (від лат. *Potentia* — можливість, потужність, сила) - це загальна (кількісна та якісна) характеристика персоналу як одного з видів ресурсів, пов'язана з виконанням покладених на нього функцій і досягненням цілей перспективного розвитку підприємства; це наявні та потенційні можливості працівників як цілісної системи (колективу), які використовуються і можуть бути використані в певний момент часу. Отже, кадровий потенціал у реальному вигляді може бути представлений можливостями працівників, якістю їх професійно-кваліфікаційної підготовки, трудовими, особистісними, психологічними і фізіологічними якостями, а також, що найбільш важливо, творчими здібностями. Кадровий потенціал підприємства наділений властивостями цілісності, які принципово відрізняють його від властивостей притаманних кожному працівникові окремо³.

Головна мета формування кадрового потенціалу підприємства - забезпечити підприємство необхідними трудовими ресурсами, здатними вирішити завдання та досягти підприємством поточних і стратегічних цілей. Слід зауважити, що необхідність розвитку кадрового потенціалу визначається, в першу чергу, тим, що певні якості, здібності і можливості працівників можуть бути як задіяні, так і незадіяні у трудовій діяльності, тобто вони є гнучкими утвореннями, що володіють здатністю розвиватися і змінюватися. Управління цим розвитком повинно здійснюватися постійно з урахуванням динаміки еволюціонування організації як на етапі формування, так і в процесі використання кадрового потенціалу⁴.

Кадровий потенціал можливо описати як за допомогою кількісних, так і за допомогою якісних показників.

² Арзамасова О.В. Дефініція «кадровий потенціал»: дослідження сутності Глобальні та національні проблеми економіки. №4. 2015. С.102-106. С.103.

³ Білорус Т.В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства: монографія Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2007. 174 с. С.11.

⁴ Чернишова Л.І. Забезпечення розвитку кадрового потенціалу підприємства / Чернишова Л.І., Тропанець М.В., Гайтанжий В.В. IV Міжнародна інтернетконференція "Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту". Одеський національний політехнічний університет. Одеса, 21-22 травня 2015. Одеса. ОНПУ, 2015. С. 205-208. С.206.

До кількісних належать показники: 1) чисельності працівників; 2) професійно-кваліфікаційного складу кадрів; 3) статевовікового складу; 4) середнього віку працівників; 5) стажу роботи на підприємстві в цілому й у певній посаді; 6) рівня ротації (руху) кадрів; 7) укомплектованості кадрами (рівня заміщення посад) тощо.

До якісних показників належать: 1) індивідуально-кваліфікаційний потенціал кожного працівника; 2) індивідуальні професійні характеристики; 3) соціально-психологічні й організаційні параметри групової динаміки: групова згуртованість, соціально-психологічний клімат, організаційна культура.

Можливість його опису дозволяє здійснювати оцінку кадрового потенціалу у вартісних категоріях, яка особливо актуальна, так як допомагає отримати реальне уявлення про роль кадрового ресурсу у соціально-економічному розвитку українського суспільства⁵.

Кадровий склад підрозділів Національної поліції України можна розподілити наступним чином:

1) кадри Національної поліції – це поліцейські, статус яких визначений Законом України «Про Національну поліцію»⁶, які займають посади в органах і підрозділах поліції, передбачені штатним розкладом, або поліцейські, відряджені для проходження служби до інших підприємств, установ, організацій, зараховані на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України. Вони виконують відповідні обов'язки на постійній професійній основі, мають спеціальні звання поліції та отримують грошове забезпечення, передбачене чинним законодавством України. Поліцейські проходять державну службу особливого характеру.

⁵ Арзамасова О.В. Дефініція «кадровий потенціал»: дослідження сутності Глобальні та національні проблеми економіки. №4. 2015. С.102-106. С.105.

⁶ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

2) персонал Національної поліції, зі складу цивільних осіб, які працюють в органах та підрозділах поліції за постійним або тимчасовим трудовим договором і можуть виконувати як фахову, так і некваліфіковану працю. Серед працівників першої категорії можна назвати фахівців підрозділів фінансового та матеріально-технічного забезпечення (бухгалтери, інспектори, психологи, IT-фахівці), серед другої – обслуговуючий персонал (електрики, водії, прибиральниці, підсобні робітники)⁷.

3) кадровий потенціал Національної поліції - це сукупність професійно-кваліфікаційних, трудових, психологічних та фізіологічних компонентів персоналу поліції, які спрямовані на досягнення максимально можливого результату проведення ефективного кадрового менеджменту у внутрішньому і зовнішньому середовищі для підвищення ефективності роботи Національної поліції України.

Нормативно-правовими актами щодо кадрового потенціалу Національної поліції України є: Конституція України, Закони України: «Про Національну поліцію», «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», «Про Національний спротив», Указ Президента України «Про відомчі заохочувальні відзнаки», Постанови Кабінету Міністрів України: «Про утворення Національної поліції України»; «Про затвердження Положення про Національну поліцію»; «Про однострій поліцейських»; «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції», накази МВС України: «Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Міністерства внутрішніх справ України», «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», «Про затвердження Порядку складання Присяги працівниками Національної поліції», «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування

⁷ Бугайчук К.Л. Кадрова політика та кадрове забезпечення публічного адміністрування в органах Національної поліції. Підприємництво, господарство і право. №5. 2019. С.125-131. С.126. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5476>.

поліцейських», «Про затвердження Типового порядку проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади»; та ін.

Вказаними нормативно-правовими актами передбачені наступні завдання щодо кадрового потенціалу Національної поліції України:

по-перше, забезпечення виконання вимог Конституції України, законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актів Міністерства внутрішніх справ України щодо організації роботи з відбору та підготовки персоналу для органів і підрозділів Національної поліції;

по-друге, покращення якості відбору особового складу органів і підрозділів Національної поліції, вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, науково-дослідних установ МВС;

по-третє, удосконалення правил і порядку призначення на посаду поліцейського, проходження служби, переміщення та просування по службі, підготовки й перепідготовки поліцейських, атестування, присвоєння і позбавлення спеціальних звань, звільнення з посади органів і підрозділів Національної поліції України;

по-четверте, зміцнення дисципліни та законності в діяльності органів і підрозділів Національної поліції та дотримання прав і законних інтересів громадян;

по-п'яте, забезпечення організації та проведення службової підготовки, яка включає: функціональну, загально-профільну, тактичну, вогневу та фізичну підготовку особового складу та початкову підготовку осіб, прийнятих на службу до органів і підрозділів Національної поліції;

по-шосте, забезпечення підтримки й оптимізації соціально-психологічного клімату в колективах; збереження фізичного та психічного здоров'я, підвищення психологічної стійкості, надійності та готовності персоналу органів і підрозділів Національної поліції України⁸.

⁸ Ізбаш К.С., Славінська І.В. Сучасний стан кадрового забезпечення персоналу органів і підрозділів Національної поліції України Юридичний науковий електронний журнал. №1. 2021. С. 165-168. С.166.

Прийнятий у 2015 році Закон України «Про Національну поліцію» сприяв оновленню кадрової роботи в органах і підрозділах Національної поліції України. Ефективність виконання функцій і завдань, поставлених перед Національною поліцією України, залежить від правильно організованої роботи з кадрами та кадрових процедур. Тому сучасний поліцейський повинен мати необхідні знання, уміння та навички з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його службової діяльності.

Законом України «Про Національну поліцію» передбачено, що для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня й особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції створюються та діють постійні поліцейські комісії. Основне призначення поліцейських комісій таке: 1) проведення відбору (конкурсу) на службу в органи (заклади, установи) поліції, крім прийому на навчання до вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських; 2) проведення конкурсу для призначення на вакантну посаду⁹.

⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580–VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

РОЗДІЛ І. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Напрями розвитку кадрового потенціалу

Будь-яка діяльність спрямована на дотримання основних правових засад у державі. Особлива увага приділена одному із основних суб'єктів виконавчої влади, Міністерству внутрішніх справ, основна ціль якого є дотримання і забезпечення прав людини, і основних свобод як ключової цінності. Якісне забезпечення вищевказаних цілей можливо лише за наявності якісного, високопрофесійного кадрового потенціалу. Слід зазначити, що кадрове забезпечення є дуже динамічним у силу змін та реформуванню всієї системи МВС, яке направлено у першу чергу, на професійний, висококваліфікований персонал здатний у стислі строки вирішувати проблеми громадян, дотримуючись захисту прав, свобод і їх законних інтересів.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1023-р від 15.11.2017 року запроваджено Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, яке на сьогодні є чинним.

Прийнятою Стратегією розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, яка діє і по нині, зазначається, що має здійснюватися забезпечення високої ефективності діяльності органів системи МВС, зміцнення суспільної довіри до неї з урахуванням визначальної ролі громадянина у розбудові України як безпечної європейської держави. МВС забезпечує реалізацію цілей Стратегії, керуючись такими підходами, як: служіння суспільству; підзвітність і демократичний цивільний контроль; залучення суспільства до процесу створення безпечного середовища; застосування сучасних методів державного управління; інформатизація діяльності¹⁰.

¹⁰ Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL. <https://zakon. Rada .gov. ua /laws /show /1023-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 15.04.2023).

Реалізація пріоритету передбачає формування стабільного та високопрофесійного кадрового складу органів системи МВС, який здатний належно реагувати на виклики та загрози у визначених сферах.

Досягнення очікуваного результату потребує подолання таких викликів, як:

руйнування професійного ядра, неукomплектованість персоналом органів системи МВС;

відсутність ефективної та сучасної системи підготовки, відбору та управління персоналом, прозорих механізмів кар'єрного зростання;

відсутність належної системи соціального захисту, професійного зростання та мотивації працівників органів системи МВС, низький рівень ініціативності працівників та їх вразливість до корупційних ризиків;

відмінність категорій працівників різних органів системи МВС, що обумовлює необхідність вироблення спеціального підходу до управління персоналом, відсутність налагодженої системи внутрішніх комунікацій

Подолання викликів здійснюватиметься такими шляхами:

розвиток відомчої системи освіти та підготовки кадрів, яка відповідає професійним потребам персоналу органів системи МВС і сприяє формуванню його загальних цінностей;

розроблення механізмів забезпечення прозорості відбору кадрів і кар'єрного зростання;

розроблення і впровадження програм безперервного професійного розвитку персоналу;

стимулювання керівників усіх рівнів до використання нового управлінського досвіду;

упровадження сучасних методів мотивації та збалансованої системи соціального захисту працівників органів системи МВС;

упровадження сучасної системи реабілітації та медичного забезпечення працівників органів системи МВС;

розроблення ефективних підходів до оцінювання роботи працівників органів системи МВС і заохочення їх до підвищення якості роботи;

створення налагодженої системи внутрішніх комунікацій;

упровадження механізму міжвідомчого стажування працівників в органах системи МВС;

упровадження комплексного гендерного підходу до політики розвитку кадрового потенціалу.

Основною ланкою, на кого покладається забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку є Національна поліція України.

Нормативно правове забезпечення кадрової політики Національної поліції України здійснюється на підставі: **Законів України**: «Про Національну поліцію»; «Про державну службу»; «Про запобігання корупції», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», «Про відпустки» та інші.

Постанов Кабінету Міністрів України:

від 25 березня 2015 року № 171 «Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»;

від 28 жовтня 2015 року № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію»;

від 28 жовтня 2015 року № 878 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України»;

від 25 березня 2016 року № 246 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби»;

від 7 грудня 2016 року № 921 «Порядок організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних»;

від 23 серпня 2017 року № 640 «Про затвердження Типового порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців»;

Розпорядження Кабінету Міністрів від 15 листопада 2017 року № 1023-р «Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року».

Наказів МВС:

від 27.06.2013 року № 621 «Про затвердження Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України»;

від 17.11.2015 року № 1465 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських»;

від 25.12.2015 року № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських»;

від 26.01.2016 року № 50 «Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України»;

від 09 лютого 2016 року № 90 «Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України»;

від 15.04.2016 № 315 «Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України»;

від 12 травня 2016 року № 377 «Про затвердження Порядку формування та ведення особових справ поліцейських»;

від 03 лютого 2017 № 89 «Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції»;

від 13 листопада 2017 року № 920 «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України»;

від 06 лютого 2019 року № 88 «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» тощо.

1.2. Відбір персоналу для підрозділів Національної поліції України

Розділом VI Закону України «Про Національну поліцію», передбачений добір на посади поліцейського, де зазначається, що призначення на посади поліцейських здійснюють посадові особи органів (закладів, установ) поліції відповідно до номенклатури посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України шляхом проведення конкурсу.

Статтею 59 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень¹¹. На поліцейських розповсюджується дія Закону України «Про державну службу» де зазначається, що державний службовець - це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби¹².

Особа, що має бажання служити в поліції проходить відповідний конкурс, який проводиться з дотриманням принципів: 1) забезпечення рівного

¹¹Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

¹² Про державну службу. Закон України 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 14.04.2023).

доступу; 2) політичної неупередженості; 3) законності; 4) довіри суспільства; 5) недискримінації; 6) прозорості; 7) доброчесності; 8) надійності та відповідності методів тестування; 9) узгодженості застосування методів тестування; 10) ефективного і справедливого процесу відбору¹³.

На кандидатів на службу в поліції, та тих, що направляються на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських підрозділами кадрового забезпечення органів та підрозділів поліції, закладів та установ оформляється особова справа, яка є документом, в якому відображається проходження служби поліцейським. До справи вноситься автобіографічна інформація поліцейського та членів його сім'ї, інформація про проходження служби, трудову діяльність та інша інформація, що характеризує професійні, освітні та особисті якості особи, місце її проживання, а також інша необхідна інформація, визначена законом та іншими нормативно-правовими актами. За матеріалами особової справи приймаються рішення щодо подальшого проходження служби поліцейським, готуються подання про присвоєння йому спеціальних звань поліції, нагородження, обчислення вислуги років у поліції для встановлення надбавки за стаж служби, надання додаткової оплачуваної відпустки¹⁴. Кандидати на службу або навчання підлягають спеціальній перевірці.

Перевіряються відомості щодо: 1) наявності судового рішення, що набрало законної сили, згідно з яким особу притягнуто до кримінальної відповідальності, в тому числі за корупційні правопорушення, а також наявності судимості, її зняття, погашення; 2) факту, що особа піддана, піддавалася раніше адміністративним стягненням за пов'язані з корупцією правопорушення; 3) достовірності відомостей, зазначених у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 4) наявності в особи корпоративних прав; 5) стану здоров'я (в частині

¹³ Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 р. № 246. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.04.2023р.).

¹⁴ Про затвердження Порядку формування та ведення особових справ поліцейських: Наказ МВС України від 12 травня 2016 року № 377. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-16#Text> (дата звернення 14.04.2023р.).

перебування особи на обліку в психоневрологічних або наркологічних закладах охорони здоров'я), освіти, наявності наукового ступеня, вченого звання; 6) відношення особи до військового обов'язку; 7) наявності в особи допуску до державної таємниці (якщо такий допуск необхідний згідно з кваліфікаційними вимогами до певної посади); 8) поширення на особу передбаченої Законом України «Про очищення влади» заборони займати відповідну посаду¹⁵.

У разі необхідності до кандидатів може бути застосовано використання поліграфа. У діяльності Національної поліції України опитування проводяться в таких випадках: під час вступу кандидатів на службу до поліції; у разі проведення атестування поліцейських; перевірка з власної ініціативи особи, яка виявила бажання бути опитаною з використанням поліграфа, у тому числі під час проведення службових розслідувань; здійснення оперативно-розшукової діяльності¹⁶.

Опитування заборонено проводити, якщо: 1) спеціаліст безпосередньо підпорядкований опитуваній особі; 2) опитувана особа є близькою особою спеціаліста; 3) існує конфлікт інтересів між спеціалістом та опитуваною особою. Внесення спеціалістом поліграфа завідомо неправдивих відомостей у матеріали опитування, розголошення ним персональних даних, розголошення особами, які мали доступ до інформації, про факт, хід і результати опитування з використанням поліграфа передбачає відповідальність, визначену законом.

Кандидати на службу до Національної поліції України, а також курсанти, слухачі денної форми навчання, які здобувають освітній ступінь магістра за державним замовленням у ЗВО, ад'юнкти, докторанти денної форми навчання, а також поліцейські, які проходять первинну професійну підготовку в ЗВО та державних установах (закладах) Національної поліції, що

¹⁵ Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів від 25 березня 2015 р. № 171. Дата оновлення: 31.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.04.2023).

¹⁶ Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України: Наказ МВС України від 13 листопада 2017 року № 920. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17#Text>. (дата звернення 14.04.2023).

діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції вивчаються психологічними службами.

Психологічне вивчення здійснюється з використанням формалізованих методик (тести, опитувальники, проєктивні та психофізіологічні методики) та малоформалізованих методик (спостереження, бесіди, інтерв'ю, аналіз продуктів інтелектуальної діяльності індивіда) з метою визначення в особи провідних індивідуально-психологічних особливостей, якостей і рис характеру, мотивації її поведінки, психофізіологічних, емоційних реакцій та станів, закономірностей перебігу психічних процесів, рівня розвитку інтелекту, пізнавальної сфери, особливостей мислення, пам'яті, уваги, емоційно-вольової сфери, способу прийняття самостійних рішень, наявності лідерських тенденцій, загального розвитку комунікативних якостей, схильності до управлінської діяльності, прогнозування стресостійкості, успішності у певних умовах професійної діяльності, психологічної готовності до несення служби в екстремальних ситуаціях¹⁷.

Інформація про результати психодіагностичного вивчення кандидатів на посади поліцейських, а також на навчання є конфіденційною, відповідно наказу Національної поліції України від 12 жовтня 2018 року № 945 «Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України» (розділ IX) їй надається гриф «Для службового користування», зі змінами внесених наказом НПУ від 31 жовтня 2019 року № 1118. Дана інформація підлягає розголошенню лише у випадках та порядку, встановленому законодавством України. Кожен кандидат має право ознайомитися з результатами свого психологічного вивчення.

Слід зазначити, що результати психологічного вивчення кандидата (психологічний тест) не впливають на його рейтинг та мають

¹⁷ Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: Наказ МВС від 06 лютого 2019 року № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text>.

рекомендаційний характер і враховуються поліцейською комісією при прийнятті рішення за результатами всіх етапів конкурсу.

У подальшому матеріали на кандидата на службу в поліції розглядаються поліцейською комісією. Поліцейські комісії - постійно діючі колегіальні органи, що утворюються в центральному органі управління поліцією та в її територіальних (міжрегіональних) органах (зкладах, установах) для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції¹⁸. Комісією здійснюється відбір (конкурсу) на службу в органи поліції, крім прийому на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, а також проведення конкурсу для призначення на вакантну посаду.

Професійна підготовка проводиться на базі закладів вищої освіти МВС із специфічними умовами навчання та установ (закладів) Національної поліції, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, проведення окремих видів службової підготовки поліцейських.

Слід зазначити, що добір осіб на службу в Національну поліцію та на навчання у вищі навчальні заклади системи МВС України дещо мають розрізнений характер. Особи які виявили бажання наподаді проходити навчання у вищих навчальних закладах системи МВС України порядок їх добору, направлення та зарахування на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та

¹⁸ Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських: Наказ МВС від 25.12.2015 № 1631. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#Text> (дата звернення 14.04.2023).

вищого військового навчального закладу Національної гвардії України дещо відрізняється від кандидатів на службу.

При доборі забезпечуються рівні можливості як жінкам так і чоловікам щодо поєднання професій¹⁹.

Так, відповідно до раніше здобутого освітнього ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) для МВС та Національної поліції України **приймаються:**

1) на денну форму навчання:

особи, які мають повну загальну середню освіту, віком від 17 до 30 років;

особи молодшого і середнього складу поліції, які мають освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за спеціальністю «Право»;

особи середнього складу поліції, які мають ступінь бакалавра;

особи середнього складу поліції, які мають ступінь бакалавра і стаж роботи на керівній посаді не менше 2 років;

особи середнього і вищого складу поліції, які мають ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста);

особи середнього і вищого складу поліції, які мають ступінь доктора філософії (кандидата наук);

цивільні особи, які працюють на підприємствах, в установах, закладах, що належать до сфери управління МВС або Національної поліції України, і мають ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста);

цивільні особи, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, що належать до сфери управління МВС або Національної поліції України, і мають ступінь доктора філософії (кандидата наук);

2) на заочну форму навчання:

особи молодшого складу поліції, які мають повну загальну середню освіту;

¹⁹ Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення 14.04.2023)

цивільні особи, які працюють на підприємствах, в установах, закладах, що належать до сфери управління МВС або Національної поліції України, і мають повну загальну середню освіту;

особи молодшого і середнього складу поліції, які мають освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за спеціальністю «Право»;

цивільні особи, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, що належать до сфери управління МВС або Національної поліції України, і мають освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за спеціальністю «Право»;

особи середнього складу поліції, які мають ступінь бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста);

особи середнього складу поліції, які мають ступінь бакалавра та стаж роботи на керівній посаді не менше 2 років;

цивільні особи, які працюють на підприємствах, в установах, закладах, що належать до сфери управління МВС або Національної поліції України, і мають ступінь бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста);

особи середнього і вищого складу поліції, які мають ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста);

цивільні особи, які працюють на підприємствах, в установах, закладах, що належать до сфери управління МВС або Національної поліції України, і мають ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста)²⁰.

Відповідно до порядку, на кожного кандидата на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання оформлюються особові справи комплектуючими органами, що відбирали їх на навчання.

До особової справи кандидатів на денну форму навчання додаються:

²⁰ Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України: Наказ МВС від 15.04.2016 № 315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0668-16#Text>. (дата звернення 14.04.2023).

заява (рапорт) кандидата про направлення на навчання із зазначенням структурного навчального підрозділу ЗВО та спеціальності;

автобіографія, написана власноруч;

анкета кандидата на навчання, заповнена власноруч;

висновок про направлення на навчання;

копія паспорта громадянина України (сторінки 1, 2, 11);

копія довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків;

копія документа державного зразка про здобутий освітній ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень), на основі якого здійснюється вступ, і додатка до нього;

копія(ї) сертифіката(ів) зовнішнього незалежного оцінювання (за наявності);

копії екзаменаційних листків єдиного фахового вступного випробування з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання та/або єдиного вступного іспиту (для кандидатів на навчання, що вступають на другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальностями, визначеними МОН у рік вступу);

результати проходження військово-лікарської комісії;

результати проходження професійно-психологічного відбору;

копія документа, який підтверджує право на спеціальні умови щодо участі у конкурсному відборі під час вступу для здобуття вищої освіти на основі повної загальної середньої освіти (за наявності);

шість фотокарток (без головного убору на матовому папері розміром 3 x 4 см без куточка);

довідка районного (міського) військового комісаріату про приписку до призовної дільниці, копія приписного свідоцтва (для військовозобов'язаних з числа цивільних осіб).

Особливістю є те, що такі справи не розглядаються поліцейською комісією, а надсилаються до навчального закладу, де особу допускають до

участі в конкурсі для вступу на навчання вищого навчального закладу у якому створюється приймальна комісія. Приймальною комісією, здійснюється відбір кандидатів після здачі встановлених вступних іспитів, іншою особливістю є обов'язковий іспит з фізичної підготовленості, який приймають представники Національної поліції України та громадськості. Зарахування кандидатів на навчання здійснюється на основі повної загальної середньої освіти та визначається умовами прийому на відповідний рік та правилами прийому.

Не можуть перебувати у комісіях особи, мають із кандидатами на службу та навчання близькі родинні зв'язки.

Навчання на денній формі навчання за державним замовленням у закладі вищої освіти із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських враховується як проходження служби.

У подальшому, як під час проходження служби на посадах поліцейського так і під час навчання курсантами, систематично здійснюється психологічне супроводження.

Обов'язково для поліцейських передбачено, професійне навчання (ст.72 Закону України «Про Національну поліцію»), яке складається з:

- 1) первинної професійної підготовки;
- 2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання;
- 3) післядипломної освіти;
- 4) службової підготовки - системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності

Порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України.

З особами, що пройшли відповідне навчання укладається контракт, на підставі наказу МВС України від 03 лютого 2017 № 89 «Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку

укладання контракту про проходження служби в поліції»²¹. Контракт є підставою для видання наказу про прийняття особи на службу в поліції та/або призначення її на відповідну посаду.

У подальшому поліцейські відповідно до ст. 57 Закону України «Про Національну поліцію», проходять **атестування**, яке проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри.

Атестування поліцейських проводиться на підставі Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських, затвердженої наказом МВС України від 17.11.2015 № 1465 (із змінами та доповненнями)²²:

- 1) при призначенні на вищу посаду, якщо заміщення цієї посади здійснюється без проведення конкурсу;
- 2) для вирішення питання про переміщення на нижчу посаду через службову невідповідність;
- 3) для вирішення питання про звільнення зі служби в поліції через службову невідповідність.

Слід зазначити, що упродовж строку проходження служби здійснюється **психологічне супроводження поліцейських**. Так, відповідно до статті 57 Закону України «Про Національну поліцію», атестування поліцейських проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри. Також зазначені 4 підстави атестування: 1) при призначенні на вищу посаду, якщо заміщення цієї посади здійснюється без проведення конкурсу; 2) для вирішення питання

²¹ Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції: Наказ МВС України від 03 лютого 2017 № 89. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0190-17#Text> (дата звернення 14.04.2023).

²² Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: Наказ МВС України від 17.11.2015. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15#Text> (дата звернення 14.04.2023).

про переміщення на нижчу посаду через службову невідповідність; 3) для вирішення питання про звільнення зі служби в поліції через службову невідповідність; 4) для визначення відповідності займаній посаді²³.

Під час такого атестування психологічне супроводження також є обов'язковим, проводиться відповідно до Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських. Атестування поліції складається з трьох ключових компонентів: 1) тест GST (general skills test – тест на логічні, вербальні здібності, здатність обробляти інформацію і робити висновки, аналізувати дані); 2) тест професійних навичок (диференційований в залежності від підрозділу, в якому працює поліцейський); 3) співбесіда за участю представників громадськості.

Окрім того, психологічне супроводження, окрім службової діяльності працівників поліції, забезпечується і під час проведення ними оперативних заходів та слідчих дій.

1.3. Відомча освіта та підготовка кадрів в системі МВС України

З метою ефективного функціонування системи органів внутрішніх справ та Національної поліції України в Україні діє система закладів освіти зі специфічними умовами навчання, де здійснюється підготовка поліцейських за спеціальностями 262 Правоохоронна діяльність та 081 Право. Окрім того, функціонує система первинної підготовки осіб, що бажають вступити до служби в органи Національної поліції України.

Першим етапом у становленні сучасного професійного поліцейського є професійна орієнтація, яка має метою зорієнтувати особу у виборі професії та продемонструвати переваги професії поліцейського.

²³ Про Національну поліцію. Закон України.URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 24.04.2023)

Підготовка поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання здійснюється відповідно до положень статті 74 Закону України «Про Національну поліцію».

До вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, можуть бути зараховані громадяни України, яким станом на 31 грудня року вступу виповниться 17 років.

Підготовка фахівців за державним замовленням у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, проводиться на підставі контракту про здобуття освіти, який укладається між навчальним закладом, відповідним органом поліції та особою, яка навчається.

Розподіл випускників вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, які навчаються на денній формі навчання за державним замовленням, здійснюється комісіями з персонального розподілу з урахуванням інтересів служби відповідно до набутої випусником кваліфікації, спеціальності та спеціалізації.

Порядок добору, направлення та зарахування на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, визначається наказом МВС України від 15.04.2016 № 315²⁴. Цей Порядок визначає процедуру добору, направлення і зарахування на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для МВС і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України (далі - ЗВО) за державним замовленням.

²⁴ Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України: наказ МВС України від 15.04.2016 № 315. Дата оновлення: 05.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0668-16#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

ЗВО здійснюють підготовку кадрів для МВС, Національної поліції України та Національної гвардії України ступенів вищої освіти бакалавра, магістра, доктора філософії, доктора наук.

Порядок і умови проходження первинної професійної підготовки визначено наказом МВС України від 16.02.2016 № 105²⁵.

Професійна підготовка проводиться на базі закладів вищої освіти МВС із специфічними умовами навчання та установ (закладів) Національної поліції, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, проведення окремих видів службової підготовки поліцейських.

За результатами успішного закінчення навчання за програмами (планами) первинної професійної підготовки поліцейському видається документ зразка, визначеного Міністерством внутрішніх справ України.

Поліцейські після успішного закінчення первинної професійної підготовки повертаються до органів (закладів, установ) поліції, з яких вони були направлені на навчання, для подальшого проходження служби в поліції відповідно до цього Закону.

Вирішальну роль у формуванні високоякісного кадрового потенціалу відіграють індивідуальні професійні характеристики працівника, потенціал його кваліфікації. Кваліфікація – якісна характеристика працівників певної професії, ступінь підготовленості кожного працівника до виконання ним професійних функцій. Вона визначається рівнем професійних знань, вмінь, навичок, досвіду і здібностей до відповідної праці. В процесі набуття високої кваліфікації працівник проходить етапи – загальна освіта, спеціальна професійна освіта, набуття професійних навичок, виробничого досвіду, постійне підвищення кваліфікації²⁶.

²⁵ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: наказ МВС України від 16.02.2016 № 105. Дата оновлення: 01.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16#n14> (дата звернення: 15.02.2023).

²⁶ Зінків Н.А. Розвиток кадрового потенціалу на підприємстві. Тернопіль, 2014. С. 18.

Формування кадрів органів Національної поліції здійснюється на основі кадрової політики, під якою можна розуміти сукупність довгострокових дій, що включає різні форми кадрової роботи та плани щодо використання потенціалу співробітників органів внутрішніх справ та Національної поліції. Кадрова політика будується на принципах, з урахуванням сучасних методів, форм, цілей і завдань, що направлені на збереження, зміцнення і розвиток кадрового потенціалу. Кадрова політика враховує та передбачає потреби у поповненні кадрів, кадрове планування, відбір, розподіл, розвиток кадрів, дослідження морально-психологічного клімату, аналіз кадрового складу, професійне просування, ефективні заходи мотивації, розвиток міжособистих неформальних зв'язків. При цьому мають враховуватись фізичні та розумові особливості, нахили, характер кожної особистості від початку роботи в органах Національної поліції та протягом всієї професійної кар'єри.

Статтею 59 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень²⁷.

Поліцейські проходять службу в поліції:

на посадах у центральному органі управління поліції, територіальних органах, закладах, установах поліції;

під час перебування в розпорядженні згідно з положеннями статті 67 цього Закону;

під час навчання на денній формі навчання за державним замовленням у закладі вищої освіти із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських;

під час прикомандирування до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування згідно з положеннями статті 20 Закону України "Про статус народного депутата

²⁷ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

України"²⁸, статті 29 Закону України "Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим"²⁹ та статті 33 Закону України "Про статус депутатів місцевих рад"³⁰;

під час відрядження до державних органів, установ та організацій згідно з положеннями статті 71 цього Закону.

Рішення з питань проходження служби оформлюються письмовими наказами по особовому складу на підставі відповідних документів, перелік та форма яких установлюються Міністерством внутрішніх справ України. Наказом МВС України від 23.11.2016 № 1235 затверджено Порядок підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції³¹.

Відповідно до статті 60 Закону України «Про Національну поліцію» відносини, що виникають у зв'язку зі вступом, проходженням та припиненням служби в поліції, регулюються цим Законом та іншими нормативно-правовими актами з питань проходження служби в поліції.

1.4. Розвиток кадрового потенціалу протягом служби

З метою безперервного розвитку кадрів системи органів внутрішніх справ та Національної поліції України в кожному підрозділі розробляються плани підвищення кваліфікації та професійного навчання співробітників, метою яких є забезпечення відповідності професійних знань та навичок співробітників вимогам конкретного періоду часу.

Відносини, пов'язані із проходженням служби регулюються контрактом. Контракт про проходження служби в поліції - це письмовий договір, що

²⁸ Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

²⁹ Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим: Закон України від 22.12.2006 року № 533-V. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-16#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

³⁰ Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 року № 93-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text> (дата звернення: 15.02.2023).

³¹ Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції: наказ МВС України від 23.11.2016 № 1235. Дата оновлення: 23.11.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-16#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає поліція, для визначення правових відносин між сторонами.

Згідно ч.2. ст. 63 Закону України «Про Національну поліцію» **контракт про проходження служби** в поліції укладається:

1) з особами молодшого складу поліції, які вперше прийняті на службу в поліції, - одноразово строком на два роки без права продовження;

2) з громадянами, які зараховані до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, - на час навчання;

3) із заступниками керівників територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та керівниками структурних підрозділів зазначених органів, закладів та установ - на термін три роки з правом продовження контракту на той самий термін;

4) із заступниками керівника поліції та керівниками територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректорами (керівниками) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняних до них керівниками - строком на чотири роки з правом продовження контракту одноразово строком до чотирьох років;

5) з керівником поліції - строком на п'ять років з правом продовження контракту одноразово строком до п'яти років³².

Контракт про проходження служби в поліції укладається на підставах і в порядку, визначеному наказом МВС України 03.02.2017 № 89 «Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та

³² Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції»³³. Контракт є підставою для видання наказу про прийняття особи на службу в поліції та/або призначення її на відповідну посаду.

Відповідно до ч. 1 ст. 65 Закону України «Про Національну поліцію» **переміщення поліцейських** здійснюється:

1) на вищу посаду - у порядку просування по службі;

2) на рівнозначні посади:

для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби;

за ініціативою поліцейського;

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням реорганізації;

у разі необхідності проведення кадрової заміни в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами (далі - місцевості з визначеним строком служби);

за станом здоров'я - на підставі рішення медичної комісії;

з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних і особистих якостей - на підставі висновку атестації;

у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри відповідно до статті 87 цього Закону;

3) на посади, нижчі ніж та, на якій перебував поліцейський:

у зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією в разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;

за станом здоров'я - на підставі рішення медичної комісії;

через службову невідповідність - на підставі висновку атестації з урахуванням професійних і особистих якостей;

за ініціативою поліцейського;

³³ Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції: наказ МВС України 03.02.2017 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0190-17#n8> (дата звернення: 14.04.2023).

як виконання накладеного дисциплінарного стягнення - звільнення з посади відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України³⁴;

у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри, відповідно до статті 87 цього Закону;

4) *у зв'язку із зарахуванням на денну форму навчання за державним замовленням, у тому числі до магістратури, ад'юнктури та докторантури закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання.*

У частині 1 статті 72 Закону України «Про Національну поліцію»³⁵ визначено, що **професійне навчання поліцейських** складається з:

- 1) первинної професійної підготовки;
- 2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання;
- 3) післядипломної освіти;
- 4) службової підготовки - системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності³⁶.

Порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України³⁷.

Післядипломна освіта поліцейських здійснюється на загальних засадах, визначених Законом України "Про вищу освіту", з урахуванням

³⁴ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

³⁵ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

³⁶ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. Дата оновлення: 16.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17> (дата звернення: 15.04.2023).

³⁷ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

особливостей, визначених Законом України «Про Національну поліцію», і складається з:

- 1) спеціалізації;
- 2) перепідготовки;
- 3) підвищення кваліфікації;
- 4) стажування.

Післядипломна освіта поліцейських може здійснюватися безпосередньо в підрозділах поліції або в навчальних закладах, у тому числі на договірних умовах.

Поліцейські зобов'язані проходити **підвищення кваліфікації** за відповідним напрямом службової діяльності:

- 1) не рідше одного разу на три роки;
- 2) перед призначенням на керівну посаду, у тому числі вищу керівну посаду, ніж займана.

Поліцейські, які не пройшли підвищення кваліфікації відповідно до цієї статті або не виконали відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за її підсумками), не можуть бути призначені на вищі посади.

Поліцейські, які не виконали під час проходження підвищення кваліфікації відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за її підсумками), можуть бути знову направлені для проходження підвищення кваліфікації не раніше ніж через рік.

Підвищення кваліфікації поліцейських здійснюється у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання за відповідними програмами, погодженими Міністерством внутрішніх справ України.

Порядок організації післядипломної освіти поліцейських установлює Міністерство внутрішніх справ України з урахуванням положень цього та інших законів.

За результатами успішного проходження спеціалізації, перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейському видається документ за зразком, визначеним Міністерством внутрішніх справ України.

Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом МВС України від 26.01.2016 № 50 визначає порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України³⁸.

Основними завданнями службової підготовки є:

підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки;

вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України;

удосконалення керівним складом органів (підрозділів) поліції, закладів, установ поліції навичок управління поліцейськими.

Види службової підготовки:

функціональна підготовка - це комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок у сфері нормативно-правового забезпечення службової діяльності, необхідних для успішного виконання ним службових обов'язків;

загальнопрофільна підготовка - комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок, необхідних для формування психологічної надійності та стійкості, готовності до дій у надзвичайних ситуаціях, а також надання домедичної допомоги в процесі виконання службових завдань;

тактична підготовка - комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок, необхідних для формування готовності до дій у ситуаціях з різним ступенем ризику, здатності прогнозувати їх розвиток та своєчасно приймати правомірні рішення;

³⁸ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказом МВС України від 26.01.2016 № 50. Дата оновлення: 16.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

вогнева підготовка - це комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо;

фізична підготовка - це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності.

Усі види службової підготовки є взаємопов'язаними між собою.

Орієнтовними **формами службової підготовки є:**

навчальні заняття в групах за місцем служби;

навчальні збори - це форма організації службової підготовки поліцейських, яка передбачає підвищення їх професійної готовності до виконання службових завдань, що проводиться на базі тренінгового центру, а в разі його відсутності - у закладі, установі поліції або в територіальному (відокремленому) підрозділі органу поліції, навчально-тренувальна база якого дозволяє організувати вказаний захід на належному рівні (далі - базовий підрозділ);

дистанційна підготовка - індивідуалізований процес набуття знань, умінь та навичок, який переважно відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі інформаційно-комунікаційних технологій, яка проводиться з використанням інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі - Освітній портал);

самостійне навчання (проводиться впродовж усього строку служби поліцейського з метою безперервного, систематичного поповнення та поглиблення знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання службових завдань).

Керівники поліції всіх рівнів є відповідальними за організацію службової підготовки в підпорядкованих підрозділах.

Поліцейські зобов'язані відвідувати заняття зі службової підготовки, що організовуються відповідно до вимог цього Положення. Виняток становлять особи, які перебувають на час їх проведення на добовому чергуванні, відпочинку після добового чергування, лікарняному, навчанні, у відпустці, відрядженні, а також ті, яким надано час відпочинку в порядку компенсації за виконання службових обов'язків у вихідні, святкові та неробочі дні.

Заборонено приймати заліки зі службової підготовки в поліцейських, які перебувають у відпустці, на лікарняному, відсторонені від виконання службових обов'язків (посади), учинили діяння, що містить ознаки кримінального правопорушення, або щодо яких проводиться службове розслідування за фактом порушення службової дисципліни.

Невиконання поліцейськими вимог наказу про організацію службової підготовки та цього Положення може бути підставою для притягнення їх до дисциплінарної відповідальності у встановленому законодавством України порядку.

1.4. Встановлення статусу учасника бойових дій

Відповідно до статті 5 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час³⁹.

³⁹ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

Перелік підрозділів, що входили до складу діючої армії, та інших формувань визначається Кабінетом Міністрів України⁴⁰. Перелік осіб, які визнаються учасниками бойових дій наведено у статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Порядок надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413⁴¹.

Статус учасника бойових дій надається:

військовослужбовцям (резервістам, військовозобов'язаним, добровольцям Сил територіальної оборони) Збройних Сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, Держспецтрансслужби, військовослужбовцям військових прокуратур, особам рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції ДФС, поліцейським, особам рядового, начальницького складу, військовослужбовцям МВС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, ДСНС, Державної кримінально-виконавчої

⁴⁰ Про організаційні заходи щодо застосування Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту": Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1994 р. № 63. Дата оновлення: 27.07.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63-94-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁴¹ Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413. Дата оновлення: 25.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF#n10> (дата звернення: 15.04.2023).

служби, співробітникам Служби судової охорони, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

особам, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування згідно з переліком, визначеним Антитерористичним центром при СБУ та Генеральним штабом Збройних Сил, були включені до складу Збройних Сил, МВС, Національної поліції, Національної гвардії та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;

особам, які у період до набрання чинності Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України”⁴² у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення не

⁴² Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України: Закон України від 21 квітня 2022 року № 2217-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

менше ніж 30 календарних днів, у тому числі за сукупністю днів перебування в районах її проведення, у взаємодії із Збройними Силами, МВС, Національною поліцією, Національною гвардією, СБУ та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами.

Підставою для надання особам статусу учасника бойових дій є такі документи про безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції чи здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях в районах її проведення, заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України:

для осіб, які брали участь в антитерористичній операції, - витяги з наказів керівника Антитерористичного центру при СБУ або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при СБУ про залучення до проведення антитерористичної операції, витяги з наказів керівника оперативного штабу з управління антитерористичною операцією чи його заступників або керівників секторів (командирів оперативно-тактичних угруповань) про підпорядкування керівнику оперативного штабу з управління антитерористичною операцією в районах її проведення та про прибуття (вибуття) до (з) районів проведення антитерористичної операції, документи про направлення у відрядження до районів проведення антитерористичної операції або інші офіційні документи, видані державними органами, що містять достатні докази про безпосередню участь особи у виконанні завдань антитерористичної операції в районах її проведення;

для осіб, які залучалися до проведення антитерористичної операції на строк менше ніж 30 календарних днів, - вищезазначені документи, а також, витяги з бойових наказів, бойових розпоряджень, бойових донесень (журналів

бойових дій, оперативних завдань), які підтверджують факт безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів;

для осіб, які отримали поранення, контузії, каліцтва (крім випадків необережного поводження із зброєю та ухилення від військової служби шляхом самокалічення або шляхом симуляції хвороби), - крім перелічених вище документів, надаються матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв;

для осіб, які перебували у складі добровольчих формувань, - документи про залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення, або нотаріально завірені свідчення не менше ніж двох свідків із числа осіб, які разом із такою особою брали участь в антитерористичній операції та отримали статус учасника бойових дій або особи з інвалідністю внаслідок війни, у разі підтвердження суб'єктами боротьби з тероризмом факту взаємодії зазначених осіб (особисто або під час перебування у складі добровольчих формувань) із Збройними Силами, МВС, Національною гвардією та іншими утвореними відповідно до законів військовими формуваннями та правоохоронними органами;

для осіб, які проходять службу у військових частинах (органах, підрозділах), установах та організаціях або на підприємствах, які постійно дислокуються чи розташовані безпосередньо в районах проведення антитерористичної операції, - витяги з наказів керівника Антитерористичного центру при СБУ або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при СБУ про залучення до проведення антитерористичної операції, витяги з наказів керівника оперативного штабу з управління антитерористичною операцією чи його заступників або керівників секторів (командирів оперативно-тактичних угруповань) про підпорядкування керівнику оперативного штабу з управління антитерористичною операцією в районах її проведення;

для осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, - витяги з наказів Генерального штабу Збройних Сил України про залучення до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, витяги з наказів Командувача об'єднаних сил, командирів оперативно-тактичних угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів здійснення цих заходів, документи про направлення у відрядження до районів здійснення цих заходів;

для осіб, які залучалися до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях на строк менше ніж 30 календарних днів, - крім зазначених документів, необхідно надати витяги з бойових наказів, бойових розпоряджень, бойових донесень (журналів бойових дій, оперативних завдань), які підтверджують факт безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів;

для осіб, які отримали поранення, контузії, каліцтва (крім випадків необережного поводження із зброєю та ухилення від військової служби шляхом самокалічення або шляхом симуляції хвороби), - вище перелічені документи, а також матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв;

для осіб, які брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, - не менш як один з таких документів - витяги (копії) бойових донесень, журналів бойових дій (оперативних завдань, ведення оперативної обстановки), вахтових журналів, польотних листів, матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв.

До зазначених документів особи, за власним бажанням можуть додавати інші документи, які містять докази та підтверджують факт виконання ними особисто або у складі військової частини (органу, підрозділу), установи та закладу бойових (службових) завдань.

Підставою для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці четвертому пункту 2 цього Порядку, є (але не виключно) такі документи:

довідка органів, які згідно із Законом України “Про боротьбу з тероризмом”⁴³ визначені суб’єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, про період безпосереднього виконання особою бойових завдань антитерористичної операції в районах її проведення у взаємодії із суб’єктами, зазначеними в абзаці четвертому пункту 2 Порядку, яка видається за клопотанням командира (керівника) добровольчого формування, що було утворене або самоорганізувалося для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, у складі якого особа брала безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції в період її проведення;

витяг з наказу Антитерористичного центру при СБУ про залучення особи до проведення антитерористичної операції.

У разі відсутності зазначених документів підставою для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці четвертому пункту 2 Порядку, є:

для осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, - свідчення (заява) не менше ніж трьох свідків про період безпосередньої участі такої особи у виконанні завдань антитерористичної операції в районах її проведення, здійсненні заходів із забезпечення

⁴³ Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів, підпис на яких повинен бути засвідчений нотаріально;

для осіб, які отримали поранення, контузії, каліцтва, - свідчення (заява) не менше ніж двох свідків про період безпосередньої участі такої особи у виконанні завдань антитерористичної операції в районах її проведення, підпис на яких повинен бути засвідчений нотаріально, а також медичні документи, що підтверджують отримання особою поранення, контузії, каліцтва під час безпосереднього залучення до виконання завдань антитерористичної операції.

До уваги беруться свідчення (заяви) осіб, підпис на яких повинен бути засвідчений нотаріально, яким встановлено статус учасника бойових дій відповідно до абзацу першого пункту 19 частини першої статті 6 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” та/або статус особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до пункту 11 частини другої статті 7 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” та які мають документальне підтвердження своєї участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях за період, за який вони свідчать. До періоду безпосереднього виконання особою завдань антитерористичної операції в районах її проведення, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях у районах здійснення таких заходів включається період, підтверджений усіма свідками.

Особи, яким було надано статус особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до пункту 13 частини другої статті 7 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, але після повторного огляду медико-соціальною експертною комісією не встановлено інвалідність, набувають статусу учасника бойових дій за спрощеним порядком на підставі

(але не виключно) копій посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни та витягу з наказу Антитерористичного центру при СБУ про залучення особи до проведення антитерористичної операції.

Рішення про надання та позбавлення статусу учасника бойових дій приймається:

комісіями з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, утвореними в Міноборони, МВС, Мін'юсті, Національній поліції, Національній гвардії, СБУ, Службі зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Офісі Генерального прокурора, Управлінні державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДФС (далі - комісії), - стосовно осіб, зазначених в абзацах другому і третьому пункту 2 Порядку;

міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера і деяких інших категорій осіб відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", яка утворюється Мінветеранів (далі - міжвідомча комісія), - у разі виникнення спірних питань, що потребують міжвідомчого врегулювання.

Рішення щодо утворення комісії та положення про неї затверджується відповідним міністерством, центральним органом виконавчої влади та іншим державним органом.

Положення про міжвідомчу комісію затверджується Мінветеранів. До складу міжвідомчої комісії включаються фахівці Міноборони, МВС, Мін'юсту, Національної поліції, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Офісу Генерального прокурора, Управління державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДФС. Також можуть включатися фахівці інших державних органів та представники громадських організацій.

1.6. Особливості проходження служби в поліції під час воєнного стану

Відповідно до закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводится в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень⁴⁴.

Введення воєнного стану в державі передбачає посилення спроможності державних органів та недержавних інституцій для ефективної реакції на зростаючі загрози і виклики. В першу чергу це стосується правоохоронних органів, функціонування яких переформовується з урахуванням воєнних потреб з метою забезпечення безпеки у державі. Діяльність Національної поліції України, як одного із ключових державних органів щодо забезпечення публічного порядку та безпеки, оптимізується та приводиться у відповідність реаліям воєнних загроз.

Згідно з Інструкцією про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності, яка була затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10.12.2015 № 1560, введення правового режиму воєнного стану є підставою для переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності. Посилений варіант службової діяльності – це комплекс

⁴⁴ Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 14.05.2023)

організаційно-правових, превентивних, профілактичних, оперативних та інших заходів, пов'язаних з особливим режимом виконання службових завдань і залученням значної кількості поліцейських з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами і засобами, що безпосередньо залучені до забезпечення публічної безпеки і порядку у повсякденному режимі несення служби, їх виконати неможливо⁴⁵.

В статті 8 закону України «Про Національну поліцію» встановлено, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану»⁴⁶. Посилений варіант несення служби передбачає певні обмеження прав і самих поліцейських. Тому до посиленого варіанта не залучаються поліцейські з числа одиноких матерів, вагітних жінок, батьків, які виховують дитину без матері, у тому числі в разі тривалого перебування матері в закладі охорони здоров'я⁴⁷.

Правовою основою проходження служби в поліції під час воєнного стану є нормативно-правові акти, які діють і в мирний час, зокрема закони України «Про Національну поліцію», «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», а також закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану», наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.12.2015 № 1560, який затвердив Інструкцію про порядок

⁴⁵ Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності : наказ МВС України від 10.12.2015 № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#n14> (дата звернення: 14.05.2023)

⁴⁶ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 14.05.2023).

⁴⁷ Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності : наказ МВС України від 10.12.2015 № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#n14> (дата звернення: 14.05.2023)

переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності», тощо.

Особливості проходження служби в поліції під час воєнного стану мають свою специфіку і полягають у наступному:

1. Поліцейським призовного віку на весь період їх служби в поліції надається відстрочка від призову на строкову військову службу та вони не підлягають мобілізації. В статті 59 закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліцейські, у тому числі слухачі та курсанти вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та які перебувають на військовому обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, на час служби в поліції знімаються з такого обліку і перебувають у кадрах поліції на спеціальному обліку⁴⁸. Статтею 23 закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» встановлено, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані працівники органів Національної поліції України⁴⁹.

2. Поліцейські, які проходять службу в регіональних підрозділах міжрегіональних територіальних органів поліції, на час запровадження посиленого варіанта службової діяльності перебувають в оперативному підпорядкуванні ГУНП. Їх функціональне використання визначається начальником відповідного ГУНП за погодженням з керівниками зазначених вище органів⁵⁰. Наприклад, працівники патрульної поліції, які несуть службу на блокпостах, за своїм правовим положенням перебувають у підпорядкуванні Управління патрульної поліції у відповідній області. Але під час посиленого

⁴⁸ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

⁴⁹ Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86#w1_1 (дата звернення: 16.05.2023).

⁵⁰ Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності : наказ МВС України від 10.12.2015 № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#n14> (дата звернення: 15.05.2023).

варіанта виконують оперативні задачі, які їм ставить ГУНП, при цьому, звичайно, з відповідним інформуванням своїх безпосередніх керівників.

3. Із числа працівників поліції можуть формуватися зведені загони, які можуть направлятися для несення служби в інші регіони, де вони підпорядковуються відповідним ГУНП. Виділення додаткових сил та зведених загонів з інших регіонів у підпорядкування начальників ГУНП здійснюється за наказом Голови НПУ або особи, яка виконує його обов'язки. Виділення додаткових сил та зведених загонів у розпорядження начальників відділів, відділень поліції в районах, містах, районах у містах здійснюється за наказами начальників ГУНП або осіб, які виконують їх обов'язки⁵¹.

4. Можуть бути тимчасово обмежені певні права поліцейських, зокрема право на відпочинок. Зокрема, за наказом відповідних керівників можлива тимчасова відміна вихідних днів для поліцейських та відкликання їх із відпусток; припинення здійснення відряджень або відкликання з них поліцейських; установа для поліцейських (крім добових нарядів) несення служби понад установлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні, але не більше 12-годинного робочого дня та шестиденного робочого тижня.

Залежно від оперативної обстановки відповідний керівник може перевести поліцейських на їх компактне розміщення у службових приміщеннях поліції або в гуртожитках, готелях та інших приміщеннях для тимчасового проживання з дотриманням санітарно-гігієнічних норм. Розміщення за межами службових приміщень поліції погоджується з органами виконавчої влади, яким належать відповідні приміщення, з обов'язковою організацією необхідних видів комунального, продовольчого та інших видів забезпечення.

⁵¹ Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності : наказ МВС України від 10.12.2015 № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#n14> (дата звернення: 15.05.2023).

На період посиленого варіанта оплата праці поліцейських у надурочний і нічний час, у вихідні і святкові дні проводиться згідно із законодавством України. При цьому раз на тиждень поліцейським обов'язково надається час не менше доби для відпочинку. У разі відкликання поліцейських з відпустки їм надаються гарантії та компенсації в порядку, установленому законодавством України⁵².

5. Поліцейські мають право на отримання додаткової винагороди. Як вже зазначалося вище, воєнний стан передбачає переведення більшості поліцейських на посилений варіант службової діяльності. Це передбачає додаткове навантаження, збільшення робочого часу та обов'язків, зменшення часу на відпочинок, тощо. Крім того, значно зростає загроза життю та здоров'ю поліцейського, оскільки виконання професійних обов'язків пов'язано з підвищеним ризиком. Тому для компенсації цих ризиків передбачено виплату додаткової грошової винагороди, яка залежить від сукупності різних факторів. Розміри та порядок таких виплат врегульовано постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану»⁵³ та наказом МВС України від 28.11.2022 № 775 «Про затвердження Порядку та умов виплати додаткової винагороди поліцейським на період дії воєнного стану»⁵⁴. Порядок призначення та виплати одноразової грошової

⁵² Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності : наказ МВС України від 10.12.2015 № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#n14> (дата звернення: 15.05.2023).

⁵³ Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#n36> (дата звернення: 16.05.2023).

⁵⁴ Про затвердження Порядку та умов виплати додаткової винагороди поліцейським на період дії воєнного стану : Наказ МВС України від 28.11.2022 № 775. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1514-22#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

допомоги в разі загибелі поліцейського під час дії воєнного стану визначено в наказі МВС України від 21.06.2022 № 376⁵⁵.

6. Під час дії воєнного стану поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності⁵⁶. Вказане положення закріплене в статті 95 закону України «Про Національну поліцію».

7. Поліцейський, який виконує службові обов'язки в цивільному одязі, НЕ зобов'язаний мати при собі спеціальний жетон. У статті 20 закону України «Про Національну поліцію» також встановлені й інші випадки, коли поліцейський може не мати при собі спеціальний жетон, а саме: у випадках, коли його наявність перешкоджає проведенню оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій, виконанню завдань в умовах режиму секретності, або здійсненню заходів із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також спеціальних заходів із забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів. Але якщо у мирний час відсутність спеціального жетону дозволена лише у вищезазначених випадках, то у воєнний час – в усіх випадках виконання поліцейським службових обов'язків в цивільному одязі⁵⁷.

Варто наголосити, що мова йде про виконання службових обов'язків виключно у цивільному одязі, а якщо поліцейський виконує такі обов'язки в однострої, то, відповідно до статті 20 закону України «Про Національну поліцію» на однострої поліцейського завжди має бути спеціальний жетон. Крім того, поліцейському заборонено знімати з однострою чи приховувати спеціальний жетон, а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню її за допомогою технічних

⁵⁵ Про затвердження Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі поліцейського під час дії воєнного стану : Наказ МВС України від 28 21.06.2022 № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0858-22#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

⁵⁶ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

⁵⁷ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

засобів⁵⁸. Таким чином, носіння спеціального жетону на однострої передбачено як у мирний, так і у воєнний час.

8. У разі виконання поліцейським службових обов'язків із використанням засобів індивідуального захисту ідентифікаційний номер або спеціальний жетон на таких засобах НЕ розміщується. У мирний час відповідно до статті 20 закону України «Про Національну поліцію» розміщення ідентифікаційного номеру або спеціального жетону на засобів індивідуального захисту, зокрема на бронежилетах, шоломах, щитах є обов'язковим⁵⁹. Така вимога відповідає сучасним стандартам діяльності поліції і забезпечує більшу прозорість та відповідальність у роботі правоохоронців. Якщо на шоломах чи інших засобах індивідуального захисту видно ідентифікаційний номер, то це може зменшити можливість надмірної сили, порушень прав громадян та зловживань з боку правоохоронців. Також це запобігає безкарності, якщо вже певне порушення відбулося, адже можна чітко визначити, хто саме вчинив ті чи інші протиправні дії та притягнути особу до відповідальності. Але якщо це дієвий стримуючий механізм, спрямований в кінцевому результаті підвищити рівень довіри поліції до населення, є актуальним у мирний час, то під час воєнного стану це несе загрозу особистій безпеці поліцейського. Тож розміщення ідентифікаційних номерів або спеціальних жетонів на засобах індивідуального захисту не вимагається саме з міркувань безпеки поліцейських.

9. У поліцейських обов'язково здійснюється відбір біологічного матеріалу. У разі введення воєнного стану з метою розшуку осіб, зниклих безвісти, а також ідентифікації невпізнаних трупів людей, їх останків та частин тіла людини здійснюється в обов'язковому порядку відбір біологічного

⁵⁸ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

⁵⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

матеріалу у поліцейських⁶⁰. Категорії осіб, порядок та строки відбору біологічного матеріалу, а також місце зберігання відібраного біологічного матеріалу визначено в наказі МВС України від 19 квітня 2023 року № 323, який затвердив порядок відбору біологічного матеріалу у військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та його зберігання. В цьому наказі зазначається, що відбір біологічного матеріалу, його зберігання здійснюються в межах кошторисних призначень, передбачених для підрозділів Національної поліції України⁶¹, тобто є безкоштовною процедурою для поліцейського. У мирний час також можлива така процедура, але не в обов'язковому порядку, а на підставі заяви поліцейського про відбір біологічного матеріалу.

10. Під час воєнного стану не проводиться атестація поліцейських. Рішення щодо переміщення поліцейських здійснюється відповідними керівниками з урахуванням інтересів служби. Особи, які були переміщені по службі на вищу посаду без проведення атестування, протягом 60 днів з дня закінчення дії воєнного стану повинні пройти атестування у загальному порядку. Зазначені вимоги містяться в статті 57 закону України «Про Національну поліцію». Вказана стаття зазначає, що атестування поліцейських проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри⁶². Ця ж стаття містить випадки, в яких повинна проводитися атестація, а також умови її проведення. Ця процедура супроводжує певні кадрові переміщення поліцейських, тож атестаційна комісія повинна ґрунтовно та відповідально

⁶⁰ Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09.07.2022 № 2391-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

⁶¹ Про затвердження Порядку відбору біологічного матеріалу у військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та його зберігання : Наказ МВС України від 19.04.2023 № 323. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0799-23#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

⁶² Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 16.05.2023).

віднести до кадрових перестановок. У той же час війна вимагає швидких кадрових рішень, тож законодавством було встановлено, що при переміщенні поліцейських пріоритетом є службові інтереси. Крім того, рішення щодо переміщення поліцейських по службі під час воєнного стану приймає відповідний керівник, а не атестаційна комісія. У той же час, після завершення режиму воєнного стану протягом 60 днів атестація вже переміщених поліцейських має відбутися у загальному порядку.

11. Чергове спеціальне звання може бути присвоєно без встановлення термінів, передбачених законодавством, достроково та на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою, до підполковника поліції включно керівником Національної поліції України, а спеціальне звання полковник поліції - керівником Національної поліції України за погодженням з Міністром внутрішніх справ України⁶³. Стаття 84 закону України «Про Національну поліцію» передбачає порядок присвоєння спеціальних звань достроково та присвоєння спеціального звання на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою. За загальним правилом, достроково спеціальні звання можуть бути присвоєні в порядку заохочення після закінчення не менше половини визначеного строку вислуги в спеціальному званні, а чергові спеціальні звання поліції на один ступінь вище від спеціального звання, передбаченого займаною штатною посадою - після закінчення не менше ніж півтора строку вислуги у попередньому спеціальному званні. Однак під час дії воєнного стану звання може бути присвоєно достроково та на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою, не залежно від того, скільки поліцейський перебуває у званні.

12. Під час дії воєнного стану громадський контроль за діяльністю поліції не здійснюється⁶⁴, що встановлюється статтею 90-1

⁶³ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 17.05.2023).

⁶⁴ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 17.05.2023).

закону України «Про Національну поліцію». Громадський контроль за діяльністю поліції є важливим атрибутом демократичного суспільства та забезпечення прозорості й відповідальності в роботі правоохоронних органів. Він гарантує, що права громадян будуть захищені, а дії поліцейських відповідатимуть встановленим нормам та стандартам. Формам та особливостям здійснення громадського контролю поліції присвячений розділ VIII закону України «Про Національну поліцію». Громадський контроль є важливим механізмом для забезпечення того, щоб правоохоронні органи залишалися на службі громади та дотримувалися встановлених стандартів та цінностей.

Втім, під час воєнних дій пріоритетом держави стає збереження своєї суверенності та територіальної цілісності, тож влада може обмежувати деякі права та свободи громадян, в тому числі і здійснення громадського контролю за діяльністю поліції. В першу чергу це стосується неможливості прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції, залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських. Під час воєнного стану необхідно приймати швидкі рішення та діяти оперативно, а громадський контроль може уповільнити процес прийняття рішень, що важливо для забезпечення безпеки та захисту громадян. Крім того, з метою нерозголошення певної інформації, важливо обмежувати доступ громадськості до певних деталей діяльності поліції.

У той же час не всі форми громадського контролю під абсолютною заборобою. Так, і під час воєнного стану поліція продовжує звітувати перед населенням, здійснюється взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування, створюються та продовжуються спільні проекти з громадськістю, тощо. Але перелічені форми – це скоріше прояв партнерських відносин поліції з населенням, тож є взаємовигідним явищем.

13. Для поліцейських поліції особливого призначення Національної поліції України передбачено притягнення до

адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення певних військових правопорушень. Відповідно до статті 19 закону України «Про Національну поліцію», поліцейські поліції особливого призначення, які під час дії воєнного стану залучені до безпосередньої участі в бойових діях, у разі вчинення військових адміністративних або військових кримінальних правопорушень несуть відповідно адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законом⁶⁵. Таким чином, це стосується не всіх поліцейських, а лише поліцейських поліції особливого призначення, зокрема які входять до складу об'єднаної штурмової бригади Національної поліції України «Лють». Також мова йде про притягнення до відповідальності лише у випадку залучення їх до безпосередньої участі в бойових діях. Крім того, такі поліцейські притягаються до відповідальності не за всі, а лише за чітко визначені в законодавстві військові адміністративні або кримінальні правопорушення.

Так, під час воєнного стану поліцейські поліції особливого призначення Національної поліції України, які під час дії воєнного стану залучені до безпосередньої участі в бойових діях, несуть відповідальність, передбачену статтями 172-10 («Відмова від виконання законних вимог командира (начальника») і 172-19 («Порушення правил поведження зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення») глави 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення, за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність. До поліцейських не може бути застосовано арешт з утриманням на гауптвахті⁶⁶.

Поліцейські поліції особливого призначення Національної поліції України, які під час дії воєнного стану залучені до безпосередньої участі у бойових діях, несуть кримінальну відповідальність за статтями 402

⁶⁵ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 17.05.2023).

⁶⁶ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української РСР від 07.12.1984 р. 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 18.05.2023).

«Непокора», 403 «Невиконання наказу», 414 «Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення», 415 «Порушення правил водіння або експлуатації машин», 416 «Порушення правил польотів або підготовки до них», 422 «Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості», 427 «Здача або залишення ворогові засобів ведення війни», 429 «Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю», 430 «Добровільна здача в полон», 432 «Мародерство», 433 «Насильство над населенням у районі воєнних дій», 434 «Погане поводження з військовополоненими», 435 «Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею» Кримінального кодексу України⁶⁷.

14. Службове розслідування проводиться швидше та за дещо спрощеною процедурою. Дисциплінарний статут Національної поліції України було доповнено розділом V, в якому зафіксовані особливості проведення службового розслідування в період дії воєнного стану. Службове розслідування призначається та проводиться у формі письмового провадження. Службове розслідування за фактом порушення поліцейським службової дисципліни може проводитися як дисциплінарною комісією, так і однією особою, у тому числі безпосередньо уповноваженим керівником, який одноособово здійснює передбачені Статутом повноваження дисциплінарної комісії. Однак стосовно заступників керівника Національної поліції України чи керівників територіальних органів Національної поліції України службове розслідування проводиться виключно дисциплінарною комісією.

Службове розслідування має бути завершене протягом 15 календарних днів з дня його призначення уповноваженим керівником. У разі потреби цей строк може бути продовжений керівником, який призначив службове розслідування, але не більш як на 15 календарних днів. До строку проведення

⁶⁷ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 18.05.2023).

службового розслідування не зараховується документально підтверджений час перебування поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, у відрядженні чи на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я, розташованих на підконтрольних органам державної влади територіях. Якщо протягом проведення службового розслідування поліцейським, стосовно якого призначено службове розслідування, вчинено інший дисциплінарний проступок, обставини його вчинення підлягають перевірці уповноваженою особою під час проведення такого службового розслідування.

Під час проведення службового розслідування уповноважена особа зобов'язана запропонувати поліцейському або іншій особі, обізнаній з обставинами вчинення дисциплінарного проступку, надати пояснення. У разі відсутності поліцейського на службі уповноважена особа зобов'язана викликати його для надання пояснень. Виклик здійснюється шляхом його безпосереднього вручення поліцейському або надсилання поштовим зв'язком чи з використанням електронної комунікації. За наявної можливості надсилання виклику поштовим зв'язком здійснюється рекомендованим листом на адресу місця проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі. Надсилання виклику з використанням електронної комунікації здійснюється виключно на адресу електронної пошти поліцейського чи за іншими контактними даними, які зазначені в його особовій справі або які наявні в розпорядженні його безпосереднього керівника. Виклик надсилається з таким розрахунком, щоб поліцейський, який викликається, мав не менше однієї доби для прибуття за вказаною у виклику адресою. Виклик, який надіслано поштовим зв'язком, вважається таким, що отриманий поліцейським, на четвертий календарний день з дня його відправлення. Виклик, надісланий з використанням електронної комунікації, вважається таким, що отриманий поліцейським, на другий день з дня його відправлення. Якщо поліцейський, викликаний уповноваженою особою у визначеному цією статтею порядку, не з'явився та не повідомив про наявність поважних причин свого неприбуття,

він вважається таким, що відмовився від надання пояснень, про що уповноваженою особою складається акт.

Від поліцейського, стосовно якого є підтвердні дані про самовільне залишення ним місця несення служби, виїзд до інших регіонів країни чи за кордон, пояснення не відбираються, поліцейський вважається таким, що відмовився від надання пояснень.

У період дії воєнного стану на час проведення службового розслідування за рішенням керівника, який його призначив, на поліцейського, стосовно якого було прийнято рішення про відсторонення від виконання службових обов'язків (посади), може бути покладено тимчасове виконання обов'язків за іншою посадою. Рішення про покладення тимчасового виконання обов'язків приймається з обов'язковим урахуванням обставин можливого вчиненого дисциплінарного проступку та його тяжкості, а також можливості відстороненого поліцейського під час тимчасового виконання обов'язків за іншою посадою впливати на хід проведення службового розслідування. У разі прийняття рішення про покладення на відстороненого поліцейського тимчасового виконання обов'язків за іншою посадою службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак, табельна вогнепальна зброя та спеціальні засоби в нього не вилучаються.

За результатами службового розслідування уповноважена особа складає висновок. У разі проведення службового розслідування безпосередньо керівником, який його призначив, висновок не складається, а обставини вчинення дисциплінарного проступку відображаються в наказі про притягнення до дисциплінарної відповідальності або в довідці про відсутність в діях поліцейського ознак дисциплінарного проступку. Службове розслідування вважається завершеним у день затвердження керівником, який призначив службове розслідування, чи особою, яка його заміщує, висновку за результатами службового розслідування. У разі проведення службового розслідування безпосередньо керівником, який його призначив, днем завершення службового розслідування є день підписання наказу про

притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності або довідки про відсутність в діях поліцейського дисциплінарного проступку, яка підлягає реєстрації в органі поліції.

У разі встановлення за результатами службового розслідування в діях поліцейського дисциплінарного проступку видається письмовий наказ про застосування до нього одного з видів дисциплінарного стягнення. Дисциплінарні стягнення застосовуються в порядку зростання від менш суворого, яким є зауваження, до більш суворого - звільнення зі служби в поліції. Дисциплінарне стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь не застосовується до поліцейських, які мають первинне спеціальне звання рядовий поліції. У разі притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейського, який має дисциплінарне стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь і вчинив новий дисциплінарний проступок, до нього знову може бути застосовано дисциплінарне стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь.

Дисциплінарні проступки такі, як перебування поліцейського на службі у стані алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння, а також залишення місця несення служби без поважних причин, не можуть бути віднесені до незначних дисциплінарних проступків.

У разі повторного вчинення дисциплінарного проступку поліцейським протягом строку дії дисциплінарного стягнення у виді зауваження за результатами службового розслідування дисциплінарне стягнення, що застосовується, повинно бути суворішим, ніж попереднє.

Протягом 10 днів з дня підписання наказу про застосування дисциплінарного стягнення прямий керівник посадової особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, має право його пом'якшити, застосувати суворіше дисциплінарне стягнення або звільнити поліцейського від дисциплінарної відповідальності, якщо встановить невідповідність такого стягнення ступеню тяжкості вчиненого дисциплінарного проступку та вини. У разі застосування

до поліцейського інших заходів дисциплінарного впливу, не пов'язаних із застосуванням дисциплінарного стягнення, прямий керівник посадової особи, яка призначила службове розслідування, має право переглянути це рішення шляхом видання наказу про притягнення цього поліцейського до дисциплінарної відповідальності.

У разі відсутності поліцейського, якого притягнуто до дисциплінарної відповідальності, без поважних причин на службі копія наказу про застосування до нього дисциплінарного стягнення, в т.ч. у виді звільнення з посади або звільнення зі служби в поліції, надсилається поштовим зв'язком (у разі можливості) на адресу місця проживання, зазначену в його особовій справі, або з використанням електронної комунікації за контактними даними, які наявні в розпорядженні його безпосереднього керівника. Поліцейський вважається таким, що ознайомлений з наказом про застосування дисциплінарного стягнення, після спливу чотирьох календарних днів з дня його відправлення поштовим зв'язком або після спливу двох календарних днів - у разі відправлення з використанням електронної комунікації.

У разі встановлення поважних причин відсутності поліцейського до наказу по особовому складу, яким виконується застосоване до нього дисциплінарне стягнення у виді звільнення з посади, пониження у спеціальному званні на один ступінь або звільнення зі служби в поліції, вносяться зміни щодо дати його виконання.

Поліцейський має право подати рапорт про перегляд застосованого до нього дисциплінарного стягнення або його скасування протягом трьох днів з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку. Подання поліцейським рапорту про перегляд або скасування такого дисциплінарного стягнення, як звільнення з посади або звільнення зі служби в поліції, здійснюється протягом п'яти днів, але не пізніше видання наказу по особовому складу про виконання такого стягнення.

Розгляд рапорту поліцейського здійснюється протягом семи календарних днів з дня його реєстрації в органі поліції шляхом проведення перевірки викладених у рапорті фактів та обставин, що, на думку поліцейського, не були враховані під час проведення службового розслідування, та прийняття рішення про застосування до нього дисциплінарного стягнення. Відповідь за результатами розгляду рапорту поліцейського надсилається на адресу, в тому числі електронної пошти, вказану поліцейським у рапорті. За наявності в рапорті номера засобу комунікаційного зв'язку поліцейського відповідь може бути надіслана на вказаний номер.

Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення, звернувшись до адміністративного суду протягом 15 днів з дня його ознайомлення з наказом про притягнення до дисциплінарної відповідальності. У разі застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення у виді звільнення з посади, пониження у спеціальному званні на один ступінь або звільнення зі служби в поліції поліцейський має право оскаржити таке стягнення протягом 15 днів з дня його ознайомлення з наказом по особовому складу про виконання застосованого дисциплінарного стягнення⁶⁸.

Таким чином, особливості проходження служби в поліції під час воєнного стану полягають в тому, що поліцейські несуть службу у посиленому варіанті службової діяльності, що передбачає збільшення робочого часу, обмеження щодо відряджень та відпусток. Втім, деякі категорій поліцейських, зокрема одинокі матері, вагітні жінки, батьки, які виховують дитину без матері, у тому числі в разі тривалого перебування матері в закладі охорони здоров'я, не переводяться на такий варіант несення служби. З іншого боку, дещо спрощені або взагалі відмінені певні кадрові процедури, які заважають оперативному управлінню силами поліції, зокрема не проводиться атестація, в

⁶⁸ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення 18.05.2023).

спрощеному порядку присвоюються чергові звання, проводиться службове розслідування, тощо. Такий підхід сприяє більш ефективному використанню кадрового потенціалу поліції, успішній кадровій політиці, що в результаті покликано наростити спроможності та потужності для відсічі збройній агресії.

Розділ 2. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ, ВЕТЕРАНІВ ОВС ТА НПУ, УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

2.1. Організаційно-правові засади правового та соціального захисту

Соціальний захист працівників поліції є складним і дуже необхідним складовим елементом в національному та міжнародному законодавстві.

В першу чергу, це пов'язано із особливостями професійної діяльності поліцейського, із складністю виконання завдань, небезпекою та високим рівнем ризику.

В Конституції України зазначається, що Україна – соціальна держава, політика якої спрямована на створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини⁶⁹. Зазначені конституційні гарантії відповідають основним міжнародно-правовим гарантіям щодо реалізації соціальних прав людини, серед яких ми можемо виділити наступні основоположні соціальні права:

1) **право на соціальне забезпечення** та на здійснення необхідних для підтримання гідності і вільного розвитку особи прав у економічній, соціальній

⁶⁹ Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

і культурній сферах за допомогою національних зусиль та міжнародного співробітництва у відповідності зі структурою і ресурсами кожної держави⁷⁰.

2) право на достатній життєвий рівень, тобто такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання свого здоров'я і добробуту та своєї сім'ї⁷¹.

3) право на соціальне забезпечення, що поширюється на випадки безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості та інші випадки втрати засобів до існування через незалежні від особи обставини.

4) право на користування послугами соціальних служб, що розкривається через зобов'язання сприяти функціонуванню соціальних служб або створювати такі служби, заохочувати окремих осіб та добровільні або інші організації до участі у створенні та функціонуванні соціальних служб⁷².

5) право інвалідів на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства, підкріплене зобов'язаннями вживати заходів для забезпечення інвалідам орієнтування, освіти та професійної підготовки, коли це можливо, у межах загальних програм або, коли це видається неможливим, у державних чи приватних спеціалізованих закладах, а також сприяти їхньому доступові до роботи, надавати допомогу в усуненні перешкод для спілкування і пересування;

6) право сім'ї на соціальний, правовий та економічний захист, обумовлене обов'язком держав щодо надання соціальної допомоги та допомоги сім'ям із дітьми, в т. ч. надання сім'ям житла, допомоги щойно одруженим та інших відповідних засобів;

⁷⁰ Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 15.04.2023).

⁷¹ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

⁷² Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 3 вересня 1953 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

7) право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист, що включає забезпечення дітям і підліткам, з урахуванням прав і обов'язків їхніх батьків, догляду, допомоги, освіти та підготовки, яких вони потребують, зокрема шляхом створення або забезпечення функціонування закладів і служб, а також надання захисту та спеціальної допомоги з боку держави дітям і підліткам, які тимчасово або постійно позбавлені допомоги з боку їхніх сімей;

8) право осіб похилого віку на соціальний захист, зокрема надання особам похилого віку можливості якомога довше залишатися повноцінними членами суспільства, вільно обирати спосіб життя і незалежно жити у знайомому для них оточенні так довго, як вони забажають і зможуть (зокрема через забезпечення житла, пристосованого до їхніх потреб і стану здоров'я), в т. ч. гарантії для осіб похилого віку, які проживають у будинках для престарілих, надання належної допомоги з повагою до їх особистого життя та забезпечення їх участі у прийнятті рішень щодо умов їхнього життя;

9) право на захист від бідності та соціального відчуження, тобто надання соціально незахищеним особам ефективного доступу до роботи, житла, професійної підготовки, освіти, культури, а також соціальної та медичної допомоги⁷³.

Держава визнає себе відповідальною за економічне та соціальне благополуччя своїх громадян.

Соціальна держава повинна забезпечити гідний рівень життя громадян, в тому числі і працівників поліції, адаптувати соціальну політику, соціальне страхування, охорону праці і охорони здоров'я, пенсійне забезпечення, політику зайнятості та інші галузі соціальної політики відповідно до вищезазначених міжнародних стандартів, в контексті захисту працівників поліції.

⁷³ Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 15.04.2023).

Реформа органів виконавчої влади 2015 року та прийняття пакету документів з питань соціального страхування стало початком відповідної адаптації. Верховною Радою України було прийнято Закон України № 580 «Про Національну поліцію» від 02.07.2015⁷⁴, Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»⁷⁵, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію»⁷⁶. В цих нормативних актах було закладено важливі соціально-організаційні аспекти, саме поліцейський займає одне з ключових місць, реалізуючи правоохоронну функцію та виконує досить широке коло завдань щодо захисту прав і свобод громадян, тому соціальне забезпечення працівників поліції відіграє важливе значення.

Закон України «Про Національну поліцію» значно розширив соціальні гарантії працівників поліції, він передбачає: обов'язковість виконання законних вимог співробітника поліції громадянами і посадовими особами; неприпустимість втручання в діяльність працівника Національної поліції України; гарантії особистої безпеки; законодавче закріплення обставин, що виключають злочинність діяння співробітника поліції: необхідна оборона; крайня необхідність; фізичний або психічний примус; обґрунтований ризик тощо.

Безпосередньо розділ IX «Соціальний захист поліцейських» вказаного Закону закріпив наступні соціальні гарантії:

1. Грошове утримання (оплата праці) – як основний засіб матеріального забезпечення і стимулювання виконання співробітником службових обов'язків. Оплата праці працівників поліції не може бути нижче мінімальної заробітної праці та становить сукупність факторів, які впливають на її

⁷⁴ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁷⁵ Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII. Дата оновлення: 22.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁷⁶ Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

кінцевий результат. До таких факторів відносяться: 1) посадовий оклад; 2) оклад за спеціальним званням; 3) щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, які мають постійний характер); 4) премії; 5) одноразові додаткові види грошового забезпечення⁷⁷.

2. Допомога і інші грошові виплати в зв'язку з проходженням служби і звільненням зі служби: виплати на відрядження; матеріальна допомога; оплата, в установленому порядку, вартості проїзду залізничним, повітряним, водним та автомобільним (за винятком таксі) транспортом до місця лікування або медичного огляду і назад.

3. Заходи соціальної підтримки для членів сім'ї співробітника, загиблого (померлого) внаслідок каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я, отриманих у зв'язку з виконанням службових обов'язків, або внаслідок захворювання, отриманого в період проходження служби в органах Національної поліції України.

4. Медичне забезпечення та санаторно-курортне лікування.

5. Страхові гарантії співробітнику і виплати з метою відшкодування шкоди, заподіяної в зв'язку з виконанням службових обов'язків.

6. До числа соціальних гарантій слід віднести і особливості пенсійного забезпечення співробітників Національної поліції України і членів їх сімей.

Таким чином, законодавчо закріплені гарантії правового і соціального захисту співробітників Національної поліції України спрямовані на компенсацію наявних негативних факторів службової діяльності, підвищення престижу служби в органах Національної поліції України⁷⁸.

Однак чинний Закон має і певні недоліки, які в першу чергу стосуються понятійного апарату. В Законі здебільшого мова йде саме про соціальне

⁷⁷ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁷⁸ Біла-Тюріна Ю.З. Соціальне забезпечення працівників національної поліції: поняття та особливості. Міжнародна науково-практична інтернет конференція «П'ятдесят п'яті економіко-правові дискусії»: матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет конф. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3765/> (дата звернення: 15.04.2023 р.).

забезпечення, хоча розділ IX, як ми з'ясували, має назву «Соціальний захист поліцейських», тобто вбачається різниця між терміном «**соціальний захист**» та «**соціальне забезпечення**».

В законі не знайшли відображення гарантії задоволення поліцейськими їх інтелектуальних, духовних, психологічних та інших потреб, що пов'язані з виконанням ними професійних обов'язків⁷⁹.

В законі не зазначено і залежність від загального спрямування та цільових груп, відповідно до якої усі заходи соціального захисту в Україні поділяються на дві основні категорії: **загальний соціальний захист та спеціальний соціальний захист**. Він розповсюджується на наступні незахищені категорії: Учасники війни, учасники війни та члени їх сімей, інваліди війни. Інваліди та члени їх сімей. Одинокі матері з дитиною. Одинокі батьки, опікуни/піклувальники. Діти-сироти. Постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи громадяни. Тимчасово непрацюючі громадяни.

Безпосередньо заходи спеціального соціального захисту поширюються на окремі категорії громадян за **ознаками професійної приналежності** чи роду занять та за **заслуги перед державою**.

За ознаками професійної приналежності відносимо: військовослужбовців та прирівняних до них осіб. (Військовослужбовці Збройних Сил України та члени їх сімей, працівники Служби безпеки України та члени їх сімей, службовці інших воєнізованих формувань та члени їх сімей, працівники органів внутрішніх справ та члени їх сімей, працівники органів цивільного захисту і служби пожежної охорони та члени їх сімей).

Заходи спеціального соціального захисту поширюються також на такі категорії громадян, які мають певні заслуги перед державою, а саме: Ветерани війни: учасники бойових дій та члени їх сімей. Інваліди війни та члени їх сімей. Учасники війни. Особи із заслугами перед державою.

⁷⁹ Морозова А.О. Адміністративно-правове забезпечення соціального захисту працівників національної поліції України в умовах реформи органів внутрішніх сил. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-46-48.pdf> (дата звернення: 15.04.2023 р.).

Отже, під **соціальним забезпеченням працівників поліції** слід розуміти діяльність держави за рахунок коштів Державного бюджету в рамках соціального страхування, соціальної допомоги та соціального обслуговування щодо певної категорії працівників.

Стосовно **гарантій захисту прав та соціального захисту ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України та членів їхніх сімей**, то це питання регулюється ЗУ «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист»⁸⁰

Держава гарантує кожному ветерану військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України рівні з іншими громадянами України можливості в економічній, соціальній, політичній сферах щодо задоволення різноманітних життєвих потреб, а також надає різні види допомоги шляхом:

реалізації права на працю відповідно до рівня професійної підготовки та цільових програм соціальної адаптації;

створення умов для підтримки та поліпшення здоров'я з метою забезпечення активного довголіття;

надання пільг, компенсацій та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності та заслуженого відпочинку;

реалізації цільових програм поліпшення житлових умов;

організації соціально-побутового обслуговування;

пенсійного забезпечення відповідно до законодавства.

Ветерани військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку

«Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист»: Закон України від 24.03.1998 № 203/98-ВР Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.03.2023).

та захисту інформації України та члени їхніх сімей нарівні з іншими громадянами України користуються всіма соціально-економічними правами і свободами, закріпленими Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами України.

Ветерани військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України за наявності у них підстав, визначених законодавством України, визнаються також ветеранами війни та ветеранами праці.

Ветеранам військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України надаються такі **пільги**:

1) безоплатне користування закладами охорони здоров'я Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, інших центральних органів виконавчої влади та військових формувань;

2) першочергове безоплатне придбання ліків за рецептами лікарів;

3) першочергове медичне обстеження, диспансеризація та госпіталізація;

4) першочергове безоплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів), безоплатне забезпечення протезами та протезно-ортопедичними виробами;

5) переважне право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням у санаторіях Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України,

Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, інших центральних органів виконавчої влади та військових формувань ветеранам військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та членам їхніх сімей з пільговою оплатою вартості путівок у розмірах та порядку, визначених Кабінетом Міністрів України;

6) 50-відсоткова знижка плати за користування житлом (квартирної плати) та плати за комунальні послуги (водопостачання, газ, електрична, теплова енергія та інші послуги), користування квартирним телефоном ветеранами військової служби, ветеранами органів внутрішніх справ, ветеранами Національної поліції, ветеранами податкової міліції, ветеранами державної пожежної охорони, ветеранами Державної кримінально-виконавчої служби України, ветеранами служби цивільного захисту, ветеранами Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України і членами їх сімей, які проживають разом з ними, в жилих будинках усіх форм власності в межах норм, передбачених законодавством, або 50-відсоткова знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

7) першочергове забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових умов.

Позачергово забезпечуються житлом ветерани військової служби, які при звільненні з військової служби здали державним органам займане ними у військових містечках жила приміщення та не були забезпечені іншим жилим приміщенням для постійного проживання та яким виповнилося 60 і більше років, а також сім'ям померлих ветеранів.

8) право на безоплатне отримання у власність займаного ними та членами їх сімей житла незалежно від розміру його загальної площі в будинках державного житлового фонду;

9) безоплатний проїзд і перевезення багажу ними та членами їх сімей при переїзді до вибраного місця проживання після звільнення з військової служби в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України та міжнародними договорами України;

10) безоплатний проїзд (туди і назад) у межах України один раз на рік залізничним транспортом у купейному вагоні швидкого чи пасажирського потягу або водним чи автомобільним транспортом міжміського сполучення для лікування та відпочинку у санаторіях та будинках відпочинку;

11) безоплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту (за винятком таксі) за наявності посвідчення встановленого зразка, а в разі запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду - також електронного квитка, який видається на безоплатній основі, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів у межах України;

12) право на першочергове придбання квитків на всі види транспорту;

13) використання чергової відпустки за місцем роботи у зручний для них час, а також отримання додаткової відпустки без збереження заробітної плати терміном до 14 календарних днів на рік;

14) право на щорічну відпустку повної тривалості до настання шестимісячного терміну безперервної роботи у перший рік роботи на даному підприємстві, в установі чи організації;

15) право переважного залишення на роботі, на яку вони були зараховані вперше після звільнення з військової служби, при скороченні чисельності або штату працівників;

16) переважне право на вступ до гаражних, садово-городніх, житлових та інших кооперативів.

Вищезазначені суб'єкти та члени їхніх сімей поряд з цими пільгами, користуються пільгами, встановленими для них і іншими нормативно-правовими актами.

Вдови (вдівці) померлих (загиблих) ветеранів та члени їхніх сімей, які перебувають на їх утриманні, користуються пільгами, передбаченими в пунктах 6 - 9.

2.2. Особливості соціального захисту у сфері трудових відносин

Конституція України в статті 43 закріплює положення, відповідно до якого кожний має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. В той же час держава, гарантуючи право на працю, бере на себе обов'язок створювати умови для належного його здійснення⁸¹. З цією метою на державу покладено обов'язок забезпечувати рівні для всіх можливості у виборі професії та роду трудової діяльності. Держава реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно суспільним потребам.

Також, у Конституції України відмічається можливість встановлення скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час і вказується на існування встановленої максимальної тривалості робочого часу⁸².

Таким чином, право на працю є одним із найважливіших соціальних прав, закріплених і гарантованих Конституцією.

Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу в поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції⁸³. і від

⁸¹ Антоненко О.А. Теоретико-правова характеристика поняття трудової дисципліни. *Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 25 лютого 2022 р. Одеса. ОДУВС. 2022. С.35.

⁸² Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁸³ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

належного виконання ними своїх трудових обов'язків залежить рівень захищеності прав, свобод і законних інтересів громадян, публічний порядок, економічний потенціал держави та її конституційний устрій.

Слід зазначити, що поліція сьогодні не в повній мірі виконує завдання, поставлені перед нею суспільством. Цьому є багато причин. Вони різні за характером і сутністю. Однією з таких причин є неналежне правове регулювання трудової діяльності працівників поліції, а саме їх робочого часу, що виражається в ненормованості робочого дня, невпорядкованості праці і відпочинку. В зв'язку з цим гостро постає проблема вдосконалення нормативно-правової бази, покликаної регулювати робочий час працівників поліції⁸⁴.

Згідно Кодексу законів про працю ст. 50 робочий час працівників встановлюється тривалістю 40 годин на тиждень⁸⁵. Скорочена тривалість робочого часу може встановлюватися для окремих категорій працівників поліції, які передбачені законодавством.

Особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських:

- 1) службу у святкові та вихідні дні;
- 2) службу позмінно;
- 3) службу з нерівномірним графіком;
- 4) службу в нічний час.

Розподіл службового часу поліцейських визначається розпорядком дня, який затверджує керівник відповідного органу (закладу, установи) поліції.

Для поліцейських встановлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів

⁸⁴ Хорошун Д.В. Правове регулювання робочого часу працівників поліції. *Міжнародна науково-практична інтернет конференція* : матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет конф. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1552/> (дата звернення: 15.04.2023 р.).

⁸⁵ Кодекс законів про працю України: від 10.12.1971 р. №322- VIII. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, - шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем.

Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всіх поліцейських, крім залучених до виконання службових обов'язків.

Поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім поліцейських, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається протягом двох наступних місяців.

Відпустки поліцейських.

Закон не визначає порядку надання поліцейським відпусток, зокрема щорічних, а лише встановлює окремі їх особливості.

Щорічна відпустка – основний вид відпустки поліцейського, що надається за відпрацьований робочий рік. На час відпустки за поліцейським зберігається місце роботи та заробітна плата.

1. Поліцейським надаються щорічні чергові оплачувані відпустки в порядку та тривалістю, визначених цим Законом.

2. Поліцейському надаються також додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки.

Обчислення тривалості відпусток поліцейських.

Щорічна відпустка поділяється на основну і додаткову.

1. Тривалість відпусток поліцейського обчислюється подовово. Святкові та неробочі дні до тривалості відпусток не включаються.

2. Тривалість щорічної основної оплачуваної відпустки поліцейського становить тридцять календарних днів, якщо законом не визначено більшої тривалості відпустки.

3. За кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного стажу служби поліцейському надається один календарний день

додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як п'ятнадцять календарних днів.

4. Тривалість чергової відпустки у році вступу на службу в поліції обчислюється пропорційно з дня вступу до кінця року з розрахунку однієї дванадцятої частини відпустки за кожен повний місяць служби.

5. Відпустка тривалістю менше 10 діб за бажанням особи рядового або керівного складу може бути надана одночасно з черговою відпусткою в наступному році.

6. Поліцейським дозволяється, за бажанням, використовувати відпустку частинами. Одна частина відпустки має бути не менше 10 діб.

7. Чергова відпустка надається поліцейському, як правило, до кінця календарного року.

8. Поліцейським, які захворіли під час чергової відпустки, після одужання відпустка продовжується на кількість невикористаних днів. Продовження відпустки здійснюється керівником, який надав її, на підставі відповідного документа, засвідченого у визначеному законом чи іншим нормативно-правовим актом порядку.

9. Поліцейським у рік звільнення за власним бажанням, за віком, через хворобу чи скорочення штату в році звільнення, за їх бажанням, надається чергова відпустка, тривалість якої обчислюється пропорційно з розрахунку однієї дванадцятої частини відпустки за кожний повний місяць служби в році звільнення.

При звільненні поліцейського проводиться відрахування з грошового забезпечення надмірно нарахованої частини чергової відпустки за час невідпрацьованої частини календарного року.

10. За невикористану в році звільнення відпустку поліцейським, які звільняються з поліції, виплачується грошова компенсація відповідно до закону.

11. Відкликання поліцейського із чергової відпустки, як правило, забороняється. У разі крайньої необхідності відкликання із чергової відпустки може бути дозволено керівнику територіального органу поліції.

За бажанням поліцейського невикористана частина відпустки може бути приєднана до чергової відпустки на наступний рік.

Поліцейські не можуть претендувати на додаткові щорічні відпустки за особливий характер праці та у зв'язку з ненормованим робочим днем, які регулюються ст. 8 Закону України «Про відпустки»⁸⁶.

Зазначена стаття встановлює, що щорічна додаткова відпустка за особливий характер праці надається: 1) окремим категоріям працівників, робота яких пов'язана з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або виконується в особливих природних географічних і геологічних умовах та умовах підвищеного ризику для здоров'я, – тривалістю до 35 календарних днів за Списком виробництв, робіт, професій і посад, затверджуваним Кабінетом Міністрів України. Для працівників Національної поліції за цим Списком не передбачена можливість отримання додаткової відпустки за умови праці, що пов'язані з підвищеним ризиком для життя та здоров'я. Зазначена ст. 8 Закону України «Про відпустки» також не передбачає можливості надання поліцейським додаткової відпустки у зв'язку з ненормованим робочим днем⁸⁷.

Грошове забезпечення поліцейських.

1. Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання.

2. Порядок виплати грошового забезпечення визначає Міністр внутрішніх справ України.

⁸⁶Про відпустки: Закон України від 15 листопада 2006 року №504. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁸⁷ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

3. За поліцейськими, які тимчасово проходять службу за межами України, зберігається виплата грошового забезпечення в національній валюті та виплачується винагорода в іноземній валюті за нормами і в порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

4. Поліцейські, відряджені до інших органів державної влади, установ, організацій та прикомандировані відповідно до цього Закону, отримують грошове забезпечення, враховуючи посадовий оклад за посадою, яку вони займають в органі, установі чи організації, до якої вони відряджені, а також інші види грошового забезпечення, визначені цим Законом.

5. Грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно до закону⁸⁸.

Таким чином, **особливістю соціального захисту працівників поліції у сфері трудових відносин** є можливість забезпечення сприятливих умов для виконання працівниками поліції своїх правоохоронних функцій, а також повної реалізації норм трудового законодавства з метою охорони їх здоров'я та забезпечення необхідного часу відпочинку.

Особливістю соціального захисту учасників бойових дій та членів їх сімей у сфері трудових відносин є те, що під час дії особливого періоду за мобілізованими працівниками, а також прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі при укладенні нового контракту, на строк до закінчення особливого періоду, або до дня фактичного звільнення зберігається: - робоче місце та середній заробіток (ст. 119 КЗпП) (військовослужбовці увільняються від виконання посадових обов'язків) (стаття 119 КЗПП); право на щорічну відпустку (п.2 ч.І ст.9 ЗУ «Про відпустки»).

Трудовий стаж не переривається (ст. 2 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу»).

⁸⁸ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

Трудові гарантії поширюються також на поранених, полонених або визнаних безвісно відсутніми до моменту звільнення їх з військової служби, повернення з полону, появи після визнання безвісно відсутніми або до дня оголошення судом їх померлими.

Виплата пенсій не припиняється (ст. 2 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб»).

2.3. Соціальні допомоги, пільги та послуги

Основні форми соціального захисту, передбачені чинним законодавством, можна розділити на декілька елементів: **пільги** (часткове або повне звільнення від плати за різноманітні послуги і товари, а також можливість придбання певних товарів за зниженими цінами); **соціальні та компенсаційні виплати, допомоги** (різноманітні форми матеріальної та соціальної допомоги, надбавок, доплат та компенсацій соціального призначення, що виплачуються у грошовій формі); **соціальні послуги** (послуги, спрямовані на відновлення або підтримання нормальної життєдіяльності найбільш соціально вразливих категорій населення або осіб, що піддаються різноманітним соціальним ризикам чи зазнали певних труднощів з вини держави).

Підстави для надання пільг, соціальних виплат є: соціальна незахищеність, професія чи рід занять, заслуги перед державою.

Пільга - це встановлений законодавством дозвіл на повне або часткове звільнення певних категорій осіб від виконання певних обов'язків, які встановлені для інших суб'єктів (категорії суб'єктів), або надання особі додаткових прав (додаткового змісту та обсягу права) у визначеній сфері, порівнюючи з правами (обсягом прав) інших осіб у такій сфері.

Соціальні та компенсаційні виплати – це відшкодування затрат, здійснених працівниками при виконанні трудових обов'язків або при переїзді на роботу в іншу місцевість.

Соціальна допомога – це система заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового і матеріального захисту її існування, підготовки до самообслуговування з формуванням здатності до пересування і спілкування, повсякденних життєвих потреб тощо.

Це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у потребі, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доход.

Закон України “Про соціальні послуги” містить визначення **соціальні послуги** - це комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя⁸⁹.

Усі суб’єкти, що надають соціальні послуги, поділяються на: державні та комунальні суб’єкти; недержавні суб’єкти; фізичних осіб.

Пільги за професійною ознакою мають працівники Національної поліції України, ветерани ОВС та НПУ, учасники бойових дій та члени їх сімей:

- Забезпечення жилим приміщенням
- Пільгове забезпечення житлом при переїзді в іншу місцевість
- Першочергове забезпечення житлом (в т. ч. придбання за рахунок державного бюджету)
- Компенсація за найом жилого приміщення
- Безоплатне отримання у приватну власність займаного житла
- Переважне право на поліпшення умов проживання

⁸⁹ Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII . Дата оновлення: 27.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

- Придбання житла у місцевих рад зі знижкою 50%
- Обов'язкове відведення місцевими радами земельних ділянок
- Право на отримання пільгової позики для купівлі чи будівництва

житла

- Першочергове забезпечення будівельними матеріалами
- Пільги на квартирну плату
- Пільги на оплату житлово-комунальних послуг
- Пільги на оплату за використаний природний газ
- Пільги на оплату за використану електроенергію
- Пільги на придбання твердого побутового палива та скрапленого

газу

- Право на позачергове встановлення індивідуального квартирною

телефону

- Пільги на оплату за користування індивідуальним квартирним

телефоном

- Безоплатне забезпечення ліками
- Першочергове/безоплатне медичне обслуговування та

госпіталізація

- Безоплатне проходження щорічного медичного обстеження та

диспансеризація

- Позачергове безоплатне щорічне санітарно-курортне

лікування/оздоровлення Забезпечення протезами на пільгових умовах

- Зарахування до інших закладів вищої освіти у разі ліквідації

учбового закладу чи скорочення державного замовлення

- Право на вибір місця роботи після закінчення ВУЗу
- Позачергове забезпечення дітей місцями у дошкільних закладах
- Позачергове працевлаштування за спеціальністю
- Право на повернення до попереднього місця роботи

- Переважне право при прийомі на роботу і залишенні на роботі при вивільненні працівників

- Скорочений робочий день
- Надання чергової щорічної відпустки у зручний час
- Надання щорічної додаткової відпустки
- Безоплатний проїзд всіма видами транспорту міського і приміського сполучення (крім таксі)

- Безоплатний проїзд по Україні всіма видами транспорту міжміського сполучення

- Право на першочергове придбання квитків на всі види транспорту
- Бронювання місць у готелях і на всіх видах транспорту
- Переважне право на вступ до ЖБК, ГБК, СТ
- Пільгове кредитування при обзаведенні селянським господарством

- Звільнення від сплати податків, загальнообов'язкових платежів і зборів

- Надання статусу ветерана

Мають право:

Ветерани військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та члени їхніх сімей.

Пільги за ознакою соціальної незахищеності:

- Забезпечення жилим приміщенням
- Першочергове забезпечення житлом (в т.ч. придбання за рахунок державного бюджету)
- Безоплатне отримання у приватну власність займаного житла
- Переважне право на поліпшення умов проживання

- Право на одержання додаткової жилої площі
- Обов'язкове відведення місцевими радами земельних ділянок
- Право на одержання пільгової позики для купівлі чи будівництва

житла

- Ремонт житлових будинків і квартир
- Першочергове забезпечення будівельними матеріалами
- Пільги на квартирну плату
- Пільги на оплату житлово-комунальних послуг
- Пільги на оплату за використану електроенергію
- Пільги на оплату за використаний природний газ
- Пільги на придбання твердого побутового палива та скрапленого

газу

- Позачергове встановлення індивідуального квартирної телефону
- Пільги на оплату за користування індивідуальним квартирним

телефоном

- Пільги на оплату за користування радіоточкою
- Безоплатне забезпечення ліками
- Першочергове медичне обслуговування та госпіталізація
- Безоплатне проходження щорічного медичного обстеження та

диспансеризація

- Позачергове безоплатне щорічне санітарно-курортне лікування/

оздоровлення

- Право на позаконкурсний вступ до закладів вищої та фахової передвищої освіти, на курси для одержання відповідних професій

- Виплата стипендії у повному розмірі
- Безоплатне навчання у закладах вищої освіти. Право на вибір місця роботи після закінчення навчального закладу.

- Позачергове забезпечення дітей місцями у дошкільних закладах
- Позачергове працевлаштування за спеціальністю

- Переважне право при прийомі на роботу і залишенні на роботі при вивільненні працівників
- Пільгове обчислення трудового стажу
- Надання чергової щорічної відпустки у зручний час
- Надання щорічної додаткової відпустки
- Пільговий проїзд міським та приміським пасажирським транспортом Безоплатний проїзд всіма видами транспорту міського і приміського сполучення (крім таксі)
- Безоплатний проїзд по Україні всіма видами транспорту міжміського сполучення
- Право на першочергове придбання квитків на всі види транспорту
- Безоплатне позачергове забезпечення авто (у т.ч. з ручним керуванням) Безоплатне надання в користування гаражів та стоянок
- Переважне право на вступ до ЖБК, ГБК, СТ Звільнення від орендної плати за користування гаражами
- Звільнення від сплати податків, загальнообов'язкових платежів і зборів
- Звільнення від плати за оформлення документів на приватизацію квартири
- Першочергове обслуговування підприємствами побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства та міжміського транспорту
- Безоплатне/пільгове користування фізкультурно-оздоровчими та спортивними об'єктами
- Повне державне забезпечення

Мають право: Відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”⁹⁰; особи з інвалідністю I та II групи,

⁹⁰ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, пов'язаних з виконанням службових обов'язків. Члени сім'ї, які проживають разом з особою з інвалідністю. Особи, які супроводжують особу з інвалідністю I групи. Члени сім'ї, які проживають разом з інвалідами війни I групи. Учасники війни. Члени сім'ї, які проживають разом з учасниками війни. Особи, на яких поширюється чинність закону. Члени сім'ї осіб, на яких поширюється чинність закону. Також, відповідно до Закону України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні"⁹¹; особи з інвалідністю I - III груп. особи з інвалідністю I - II груп.

Пільги за певні заслуги перед державою:

- Забезпечення жилим приміщенням
- Першочергове забезпечення житлом (в т.ч. придбання за рахунок державного бюджету)
 - Безоплатне отримання у приватну власність займаного житла
 - Переважне право на поліпшення умов проживання
 - Право на одержання додаткової жилої площі
 - Обов'язкове відведення місцевими радами земельних ділянок
 - Право на одержання пільгової позики для купівлі чи будівництва житла
- Першочерговий ремонт житлових будинків і квартир
- Першочергове забезпечення будівельними матеріалами
- Пільги на квартирну плату
- Пільги на оплату житлово-комунальних послуг
- Пільги на оплату за використану електроенергію
- Пільги на оплату за використаний природний газ
- Пільги на придбання твердого побутового палива та скрапленого газу

⁹¹ Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII. Дата оновлення: 06.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

- Право на позачергове встановлення індивідуального квартирних телефону
- Пільги на оплату за користування індивідуальним квартирним телефоном
- Безоплатний телефонний зв'язок для створених благодійних громадських об'єднань
- Право на безоплатне встановлення позовідомчої охоронної сигналізації
- Пільги на оплату за користування позовідомчою охоронною сигналізацією
- Безоплатне/на пільгових умовах забезпечення ліками
- Першочергове/безоплатне медичне обслуговування та госпіталізація
- Безоплатне проходження щорічного медичного обстеження та диспансеризація
- Позачергове безоплатне щорічне санітарно-курортне лікування/оздоровлення
- Право на позаконкурсний вступ до закладів вищої освіти, переважне право на вступ до закладів фахової передвищої освіти і на курси для одержання відповідних професій
- Безоплатне навчання у закладах вищої та фахової передвищої освіти
- Позачергове працевлаштування за спеціальністю
- Переважне право при прийомі на роботу залишенні на роботі при вивільненні працівників
- Надання чергової щорічної відпустки у зручний час
- Безоплатний проїзд всіма видами транспорту міського і приміського сполучення (крім таксі)

- Безоплатний проїзд по Україні всіма видами транспорту міжміського сполучення

- Право на першочергове придбання квитків на всі види транспорту
- Безоплатне позачергове забезпечення авто (в т. ч. з ручним керуванням)

- Безоплатне надання в користування гаражів та стоянок
- Переважне право на вступ до ЖБК, ГБК, СТ
- Звільнення від орендної плати за користування гаражами
- Звільнення від оплати за оформлення документів на приватизацію квартири

- Звільнення від сплати податків, загальнообов'язкових платежів і зборів

- Право на першочергове придбання акцій
- Першочерговий прийом керівниками та іншими посадовими особами державних органів влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій

- Першочергове обслуговування підприємствами побутового обслуговування, громадського харчування, житлово-комунального господарства та міжміського транспорту

- Поховання з військовими почесностями Безплатне поховання та спорудження надгробка

Мають право: Відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”; Учасники бойових дій. Члени сім'ї, які проживають разом з учасниками бойових дій. Особи, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною. Члени сім'ї, які проживають разом з особами, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною. Також, відповідно до Закону України “Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх

соціальний захист”⁹²; Ветерани військової служби, служби в органах внутрішніх справ, державної пожежної охорони, служби цивільного захисту, державної служби спецв’язку. Члени сім’ї, що проживають разом з ветеранами військової служби, служби в органах внутрішніх справ, державної пожежної охорони, служби цивільного захисту, державної служби спецв’язку.

Соціальні і компенсаційні виплати за професійною ознакою:

- Одноразова грошова допомога у разі каліцтва чи інвалідності
- Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті)
- Матеріальна допомога в період професійної підготовки/перепідготовки та підвищення кваліфікації
- Допомога у разі безробіття
- Допомога у зв’язку з виходом на пенсію
- Щомісячна грошова допомога
- Одноразова матеріальна/ грошова допомога
- Допомога на оздоровлення і харчування
- Компенсація втраченого заробітку
- Компенсація у разі звільнення з роботи чи виходу на пенсію
- Компенсація за не отримане житло
- Компенсація за піднайом (найом, оренду) жилого приміщення
- Компенсація за користування електроенергією, газом та центральним опаленням
- Компенсація за використання власного авто у службових цілях
- Компенсація витрат на користування пасажирським транспортом у службових цілях
- Виплата заробітної плати в підвищеному розмірі

⁹² Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24 березня 1998 року № 203/98-ВР. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

- Доплата до заробітної плати
- Надбавка до заробітної плати
- Доплата за вислугу років
- Доплата до пенсії
- Довічна плата
- Відшкодування витрат, пов'язаних з професійною діяльністю
- Відшкодування витрат на проїзд до нового місця проживання
- Відшкодування витрат на перевезення особистих речей при переїзді

- Відшкодування витрат на поховання та встановлення надгробка

Мають право: Відповідно до Закону України “Про Національну поліцію”; Працівники поліції. Сім'я та особи, які перебувають на утриманні працівників поліції.

Соціальні та компенсаційні виплати за ознакою соціальної незахищеності:

- Допомога у разі тимчасової непрацездатності.
- Вихідна допомога у разі втрати постійної роботи.
- Матеріальна допомога в період професійної підготовки/перепідготовки та підвищення кваліфікації.
- Відшкодування втраченого заробітку.
- Допомога у разі часткового безробіття.
- Допомога у разі безробіття.
- Державна соціальна допомога.
- Щомісячна грошова допомога.
- Одноразова грошова допомога.
- Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам.
- Допомога на благоустрій житла.
- Щорічна допомога для придбання навчальної літератури.

- Грошова компенсація.
- Щомісячна грошова компенсація у разі втрати годувальника.
- Компенсація за невикористане право на санаторно-курортне оздоровлення/лікування.
- Компенсація матеріальних витрат у зв'язку з направленням на роботу в іншу місцевість.
- Компенсація за перевищення річної основної дози опромінення.
- Компенсація за технічне обслуговування автомобіля або транспортне обслуговування.
- Відшкодування вартості будівель та майна.
- Відшкодування витрат на проїзд при відмові у прийомі на роботу.
- Відшкодування вартості проїзду до нового місця проживання.
- Відшкодування вартості продуктів харчування.
- Допомога по вагітності та пологах.
- Допомога при народженні дитини.
- Допомога при усиновленні дитини.
- Допомога по догляду за дитиною віком до 3-х років.
- Допомога на дитину, над якою встановлено опіку чи піклування.
- Щомісячна допомога на дітей.
- Доплата до заробітної плати.
- Доплата до стипендії.
- Надбавка до пенсії.
- Допомога на догляд.
- Одноразова допомога на поховання.

Мають право: Відповідно до Закону України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні”; особи з інвалідністю I–III груп (в т.ч. з вадами зору та з ураженням опорно-рухового апарату). Діти з

інвалідністю. Також, відповідно до Закону України “Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні”⁹³, особи з інвалідністю.

Відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”; Застраховані безробітні особи.

Відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням”; Застраховані тимчасово непрацездатні особи. Застраховані вагітні жінки.

Відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”. Учасники війни. Члени сім’ї учасників війни. Інваліди війни I групи. Інваліди війни II групи. Інваліди війни III групи. Особи на яких поширюється чинність закону. Члени сім’ї осіб, на яких поширюється чинність закону.

Соціальні та компенсаційні виплати за певні заслуги перед державою:

- Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті).
- Допомога у разі тимчасової непрацездатності.
- Одноразова грошова допомога.
- Компенсація за технічне обслуговування автомобіля або транспортне обслуговування.
- Надбавка до пенсії.
- Допомога на поховання.

Мають право: Відповідно до Закону України “Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист”; Члени сім’ї ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України,

⁹³ Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 6 жовтня 2005 року № 2961-IV. Дата оновлення: 20.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” ветерани війни, особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалі учасники Революції Гідності, члени сімей ветеранів та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Основні види соціальних послуг в Україні:

- Безоплатне надання послуг соціально-побутового характеру.
- Безоплатне соціально-побутове обслуговування за місцем проживання.
- Спеціальне транспортне обслуговування.
- Забезпечення тимчасовим місцем перебування/проживання.
- Соціальний патронаж за місцем проживання.
- Поміщення до державних/ комунальних закладів соціального захисту.
- Встановлення опіки або піклування.
- Соціальний супровід.
- Соціально-психологічна реабілітація.
- Соціально-медична реабілітація.
- Соціальна і професійна адаптація.
- Соціальний/психолого-педагогічний супровід.
- Безоплатне надання інформації та консультацій.
- Безоплатні юридичні консультації та допомога.
- Щорічне медичне обстеження і диспансеризація.
- Медичний патронаж за місцем проживання.
- Кваліфікована геріатрична медична допомога.
- Фізкультурно-спортивна реабілітація.

- Навчання за індивідуальною програмою за місцем проживання.

Навчання музиці та образотворчому мистецтву.

- Забезпечення спеціальними засобами для освіти.
- Професійна орієнтація/навчання.
- Професійне навчання та перепідготовка.
- Професійна переорієнтація/ перекваліфікація.
- Програми підготовки до виходу на пенсію.
- Курс підготовки з питань виховання.
- Корекція розумового, психологічного і фізичного розвитку.
- Направлення до місця проживання у супроводі родичів або

працівників колонії.

- Безоплатне зубопротезування.
- Безоплатне виготовлення і ремонт зубних протезів.
- Безоплатне або на пільгових умовах забезпечення протезами.
- Безоплатне забезпечення спеціальними технічними та іншими

засобами.

- Організація безкоштовного харчування.
- Безоплатне забезпечення одягом і взуттям.

Медичне забезпечення поліцейських.

Конституція України в статті 49 визначає, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних та оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного й доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; наявна мережа таких

закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності⁹⁴.

Охорона здоров'я – один із пріоритетних напрямів державної діяльності. Держава визнає право кожного громадянина України на охорону здоров'я й забезпечує його захист⁹⁵.

Здійснюючи аналіз законодавчої бази стосовно правових підстав медичного забезпечення поліцейських, можемо констатувати, що, згідно з частинами 1 та 2 статті 95 Закону України «Про Національну поліцію»⁹⁶, поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. Перелік таких закладів визначено наказом МВС від 14.06.2017 № 507 «Про затвердження Переліку закладів охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України»⁹⁷.

У разі відсутності за місцем проходження служби, місцем проживання або тимчасового перебування поліцейських закладу охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, необхідного для надання медичної допомоги, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я.

У разі відсутності спеціального медичного обладнання, медичних фахівців або спеціалізованих відділень у закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, а також в інших державних та комунальних закладах охорони здоров'я, медичних показань, визначених

⁹⁴ Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁹⁵ Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року, № 2801-ХІІ. Дата оновлення: 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁹⁶ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

⁹⁷ Про затвердження Переліку закладів охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 14 червня 2017 р. № 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-17#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

закладом охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, бюджетних асигнувань поліцейський може бути направлений за висновком відповідного закладу охорони здоров'я на обстеження або лікування до приватного закладу охорони здоров'я або іноземного медичного закладу.

Направлення поліцейських на лікування за межі України здійснюється на загальних підставах у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Члени сімей поліцейських (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років), а також члени сімей поліцейських, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження служби в поліції (у тому числі під час участі в міжнародних миротворчих операціях), мають право на безоплатне медичне обслуговування в закладах Міністерства внутрішніх справ України.

Поліцейські та члени їхніх сімей (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років) мають право на пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок у медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України за рахунок бюджетних коштів, визначених на утримання Міністерства внутрішніх справ України в порядку⁹⁸, що встановлюється Міністерством внутрішніх справ України.

Поліцейські сплачують 25 відсотків, а члени їхніх сімей - 50 відсотків собівартості путівки в таких закладах та інших відповідних закладах, що визначаються Міністерством внутрішніх справ України.

Члени сімей поліцейських, які загинули (померли) під час проходження служби в поліції, мають право на безоплатне санаторно-курортне лікування та оздоровлення один раз на два роки. До таких членів сімей належать: дружина

⁹⁸ Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їх сімей: наказ МВС України від 14.12.2015 № 1568. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-16#n13> (дата звернення: 14.04.2023).

(чоловік), якщо вона (він) не одружилися вдруге, діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років, а також діти з інвалідністю з дитинства (незалежно від віку).

Громадяни України з числа колишніх поліцейських, які були звільнені зі служби за станом здоров'я, за віком, у зв'язку із скороченням штату, та члени їхніх сімей (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років) мають право на медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України відповідно до умов, визначених частинами першою - сьомою цієї статті.

Поліцейські зобов'язані щороку проходити комплексний медичний огляд (диспансеризацію), а за необхідності - цільові медичні огляди, психофізіологічні обстеження і тестування в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

Під час дії воєнного стану поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності.

Медичне забезпечення учасників бойових дій та осіб, прирівняним до них.

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в п.1, п.2. ст. 12, 13, 15 вказує на наявність наступних пільг:

1) безоплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;

2) першочергове безоплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

3) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

4) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

5) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація.

Санаторно-курортне лікування визначається п. 3 ст. 12, п.3; ст 13, п.3; ст.15 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та Постановою КМУ від 31 березня 2015 р. № 200 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності та учасників антитерористичної операції санаторно-курортним лікуванням».

Державна програма психологічної реабілітації. Відповідне право передбачає Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»⁹⁹; Постанова КМУ від 27 грудня 2017 р. № 1057 «Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності»¹⁰⁰; Постанова КМУ від 12 липня 2017 р. № 497 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності»¹⁰¹.

Учасниками програми можуть бути:

учасники бойових дій

особи з інвалідністю внаслідок війни

учасники війни

постраждалі учасники Революції Гідності.

Житлове забезпечення поліцейських регулюється ст. 96 Закону України «Про Національну поліцію» та постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України» від 28 жовтня 2015 р. № 877 і від 14 листопада 2018 р. № 1201» від 17 квітня 2019 р.

⁹⁹ Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 10.05.2023 р.).

¹⁰⁰ Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності: Постанова КМУ від 27 грудня 2017 р. № 1057. URL: <https://rivnesoc.gov.ua/zakon/https-zakon-rada-gov-ua-laws-show-1057-2017-p/> (дата звернення: 10.05.2023 р.).

¹⁰¹ Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності: Постанова КМУ від 12 липня 2017 р. № 497. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2023 р.).

№ 370¹⁰². Цією постановою Уряд вніс зміни до Положення про Національну поліцію та Порядку забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу. Прийняте рішення спрямоване на поліпшення житлового забезпечення та соціального захисту поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, що буде ефективним стимулом для сумлінного виконання ними службових обов'язків. Так, пунктом 2 Порядку визначено, що заявник – це поліцейський або особа рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, що подали заяву про отримання житла на умовах фінансового лізингу відповідно до цього Порядку. Відтепер, не існує умови, за якої заявником може бути особа з поліції чи зі служби цивільного захисту, яка перебуває на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов. Пунктом 5 Порядку визначено, що у фінлізинг передається житло, яке за площею становить не більше 21 кв. м загальної площі на одну особу (замість 31,5 кв. м як раніше) та додатково 10,5 кв. м загальної площі житла на сім'ю, але не більш як 94,5 кв. м (замість 73,5 кв. м). Змінено норматив на площу однокімнатної квартирою для одиної особи, яка становить до 52,5 кв. м загальної площі.

За загальним правилом, у першу чергу забезпечуються житлом поліцейські, яких згідно із законом визнано такими, що потребують поліпшення житлових умов. Позачергово отримати житло можуть наступні суб'єкти: звільнені зі служби в поліції й визнані особами з інвалідністю І групи внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання службових обов'язків під час служби в поліції, або захворювання, одержаного під час проходження служби в поліції, яких згідно із законом визнано такими, що потребують поліпшення житлових умов; члени сім'ї – дружина (чоловік) та діти поліцейського, який загинув під час виконання службових обов'язків, яких згідно із законом визнано такими, що потребують поліпшення житлових

¹⁰² Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України» від 28 жовтня 2015 р. № 877 і від 14 листопада 2018 р. № 1201» від 17 квітня 2019 р. № 370. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/370-2019-%D0%BF#Text>.

умов, та на момент загибелі поліцейського перебували на обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у відповідному населеному пункті.

Звільнення поліцейського зі служби не позбавляє його права на житлове забезпечення. Так, поліцейські, які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, під час звільнення зі служби в поліції за станом здоров'я, за віком, у зв'язку із скороченням штату залишаються на цьому обліку до одержання житла з державного житлового фонду та до настання визначених законом підстав для зняття із зазначеного обліку¹⁰³.

Поліцейським яким доводиться винаймати житло, мають право на отримання грошової компенсації, порядок виплати якої визначається Постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 866 «Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла»¹⁰⁴.

Пільги учасників бойових дій та осіб, прирівняним до них, а також членів їх сімей.

75-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленням балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, яка

¹⁰³ Бортник С.М. До проблеми соціального захисту працівників органів національної поліції України / URL: https://fileview.fwdcdn.com/?url=https://mail.ukr.net/api/public/file_view/list%3Ftoken%3DhKmsk2ozUYrGaRMyzKJRQl6CVD1ZNBW7cMR07CFL_83u0qWBeUzsRIhbnOX7vFHLx2dPkzxBF2No7DxEXg8AdKTkaT9sRHL5Vio:ptHmUiE13iuyPtgO%26r%3D1679817821361&default_mode=view&lang=uk#start=0 (дата звернення: 15.04.2023 р.).

¹⁰⁴ Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 866 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.04.2023 р.).

постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю.

Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 75-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю);

Першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом.

Учасники бойових дій, які дістали поранення, контузію або каліцтво під час участі в бойових діях чи при виконанні обов'язків військової служби, забезпечуються жилою площею, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій, - протягом двох років з дня взяття на квартирний облік.

Одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і підвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

Першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків.

Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського. Стаття 97 Закону України «Про Національну поліцію»

1. Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), визначення втрати працездатності поліцейського (далі - одноразова грошова допомога) є соціальною виплатою, гарантованою допомогою з боку держави, яка призначається і виплачується особам, які за цим Законом мають право на її отримання, у разі:

1) загибелі поліцейського, що настала внаслідок протиправних дій третіх осіб, або під час учинення дій, спрямованих на рятування життя людей або усунення загрози їхньому життю, чи в ході участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, під час захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України або смерті поліцейського внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого за зазначених обставин;

2) смерті поліцейського, що настала під час проходження ним служби в поліції;

3) визначення поліцейському інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із виконанням повноважень та основних завдань міліції або поліції, чи участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті;

4) визначення поліцейському інвалідності внаслідок захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті;

5) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва) під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із здійсненням повноважень та основних завдань міліції або поліції, чи участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, наслідком якого є часткова втрата працездатності без визначення йому інвалідності;

6) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаного із проходженням служби в органах внутрішніх справ або поліції, наслідком якого є часткова втрата працездатності без визначення йому інвалідності.

2. Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського встановлюється Міністерством внутрішніх справ України.

Особи, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги. Стаття 98 Закону України «Про Національну поліцію».

1. У випадках, зазначених у пунктах 1, 2 частини першої статті 97 цього Закону, право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають члени сім'ї, батьки та утриманці загиблого (померлого) поліцейського.

2. Члени сім'ї та батьки загиблого (померлого) поліцейського визначаються відповідно до Сімейного кодексу України, а утриманці - відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

Якщо одна із зазначених осіб відмовляється від отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на її отримання.

Розміри одноразової грошової допомоги. Стаття 99 Закону України «Про Національну поліцію».

1. Розміри одноразової грошової допомоги поліцейським, а в разі їх загибелі (смерті) - особам, які за цим Законом мають право на її отримання, визначаються виходячи з розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату:

1) загибелі (смерті) поліцейського (пункт 1) - 750 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

2) смерті поліцейського (пункт 2) - 250 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

3) визначення поліцейському внаслідок причин, зазначених у пункті 3, інвалідності:

а) I групи - 400 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

б) II групи - 300 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

в) III групи - 250 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

4) визначення поліцейському внаслідок причин, зазначених у пункті 4, інвалідності:

а) I групи - 120 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

б) II групи - 90 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

в) III групи - 70 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

5) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва) унаслідок причин, зазначених у пункті 5, - у розмірі 70 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

6) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва) унаслідок причин, зазначених у пункті 6, - залежно від ступеня втрати працездатності у відповідних відсотках від 70 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату.

Призначення одноразової грошової допомоги. Стаття 100 Закону України «Про Національну поліцію».

1. Визначення інвалідності та ступеня втрати працездатності без визначення інвалідності поліцейським здійснюється в індивідуальному порядку державними закладами охорони здоров'я відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

2. У разі встановлення факту настання смерті поліцейського, а також особи, звільненої зі служби в поліції, внаслідок обставин, зазначених у пунктах 3-6 частини першої статті 97 цього Закону, якщо смерть настала протягом шести місяців після отримання інвалідності чи травми, внаслідок отримання яких поліцейський раніше отримував одноразову грошову допомогу згідно із зазначеними пунктами, виплата одноразової грошової

допомоги особам, які мають право на її отримання, зазначеним у цьому Законі, здійснюється з вирахуванням суми допомоги, отриманої померлим.

3. У разі визначення інвалідності або часткової втрати працездатності без визначення інвалідності поліцейському, особі, звільненій зі служби в органах поліції, який (яка) на день отримання інвалідності, визначення відсотка часткової втрати працездатності без визначення інвалідності або на день його (її) звільнення з органів поліції займав (займала) посаду в державному органі, установі, організації або у вищому навчальному закладі, які виконують роботу в інтересах держави та її безпеки, із залишенням на службі в поліції, виплата одноразової грошової допомоги здійснюється за рахунок коштів тих органів державної влади, до яких вони були відряджені.

Виплата одноразової грошової допомоги особам, які мають право на її отримання в разі загибелі (смерті) працівника поліції, якщо поліцейський на день загибелі (смерті) займав посаду в державному органі, установі, організації або у вищому навчальному закладі, які виконують роботи в інтересах держави та її безпеки, із залишенням його на службі в поліції, здійснюється в порядку, визначеному цією статтею.

4. Одноразова грошова допомога у випадках, зазначених у частині другій цієї статті, призначається і виплачується за останнім місцем проходження служби поліцейським.

5. Якщо особа одночасно має право на отримання одноразової грошової допомоги з підстав, визначених цим Законом, та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, визначених з різних підстав іншими законами та нормативно-правовими актами, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за вибором такої особи.

6. Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, визначеної цим Законом, можуть реалізувати його протягом трьох років з дня виникнення в них такого права.

Підстави, за яких призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються. Стаття 101 Закону України «Про Національну поліцію».

1. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються, якщо загибель (смерть), поранення (контузія, травма або каліцтво), інвалідність, часткова втрата працездатності без визначення інвалідності поліцейського є наслідком:

а) учинення ним діяння, яке є кримінальним або адміністративним правопорушенням;

б) учинення ним дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння;

в) навмисного спричинення собі тілесного ушкодження, іншої шкоди своєму здоров'ю або самогубства (крім випадку доведення особи до самогубства, який доведений судом);

г) подання особою свідомо неправдивої інформації про призначення і виплату одноразової грошової допомоги.

Днем виникнення права на отримання цієї допомоги є: у разі загибелі (смерті) поліцейського – дата смерті, зазначена у свідоцтві про смерть; у разі встановлення поліцейському інвалідності – дата, з якої встановлено інвалідність, зазначена в довідці до акта огляду медико-соціальної експертної комісії, а у разі відсутності дати, з якої встановлено інвалідність, – дата видачі довідки до акта огляду медико-соціальної експертної комісії; у разі встановлення ступеня втрати працездатності без установаження інвалідності – дата видачі довідки про результати визначення у застрахованій особи ступеня втрати професійної працездатності у відсотках¹⁰⁵.

Таким чином, з боку держави, працівникам поліції та членам їх сімей надається максимально можливий рівень підтримки, що виражається у вигляді соціальних допомог, пільг та послуг.

¹⁰⁵ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

Пільги та виплати членам сімей загиблих військовослужбовців.

Військовослужбовцям виплачуються грошова допомога на оздоровлення та державна допомога сім'ям з дітьми в порядку і розмірах, що визначаються законодавством України.

Законодавство України передбачило комунальні пільги для членів сім'ї. У такому випадку учасник бойових дій повинен подати довідку про склад своєї сім'ї, на підставі якої будуть зараховані пільги. У вищезазначеній довідці про склад сім'ї особа може подати непрацевдатних батьків, які не працюють, тих, хто проживає разом із ним. Знижка на комунальні послуги для учасника бойових дій - 75%, особам з інвалідністю - 100%. Але надаються вони не на все житло, а на певну кількість квадратних метрів".

Статтею 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" визначено коло членів сімей загиблих військовослужбовців та інших осіб¹⁰⁶.

Порядок надання статусу особи, на яку поширюється чинність цього Закону, особам, зазначеним в абзацах п'ятому - восьмому пункту 1 статті 10 цього Закону, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 740¹⁰⁷.

Відповідно до пункту 4 статті 10 чинність Закону також поширюється на дітей померлих учасників бойових дій, які навчаються за денною або дуальною формами здобуття освіти у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, до закінчення цих закладів освіти, але не довше, ніж до досягнення ними 23 років.

При цьому до членів сімей загиблих військовослужбовців та інших осіб, зазначених у цій статті, належать утриманці загиблого, яким у зв'язку з цим

¹⁰⁶ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 10.06.2023).

¹⁰⁷ Про затвердження Порядку надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 740 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.06.2023).

виплачується пенсія; батьки та один з подружжя, який не одружився вдруге, незалежно від того, виплачується йому пенсія чи ні.

Таким особам відповідно до пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 1994 року № 302 видаються посвідчення з написом “Посвідчення члена сім’ї загиблого”¹⁰⁸.

Дітям загиблих осіб, зазначених у пункті 1 статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”¹⁰⁹, до досягнення ними 16-річного віку передбачені законодавством пільги надаються на підставі довідки, що видається матері (або іншому повнолітньому члену сім’ї загиблої особи, або опікуну) за місцем реєстрації дитини.

“Посвідчення члена сім’ї загиблого” видаються органами соціального захисту населення за місцем реєстрації громадянина.

Причинний зв’язок загибелі встановлюється військово-лікарськими комісіями. Для отримання відповідного висновку військово-лікарської комісії необхідно звернутися до військового комісаріату за місцем реєстрації.

Відповідно до статей 16, 17, 18 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” у разі загибелі (смерті) військовослужбовця члени його сім’ї мають право на **одноразову грошову допомогу**¹¹⁰.

Законом визначений перелік осіб, які мають право на таку допомогу, підстави для її призначення та розміри залежно від обставин.

У разі смерті загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов’язаного та резервіста одноразова грошова допомога призначається і виплачується у розмірі 500-кратного прожиткового мінімуму,

¹⁰⁸ Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 1994 року № 302 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-94-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.06.2023).

¹⁰⁹ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 10.06.2023).

¹¹⁰ Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 10.06.2023).

встановленого законом для працездатних осіб на дату загибелі (смерті), рівними частками членам сім'ї, батькам та утриманцям.

Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 року № 975¹¹¹.

Зазначений Порядок виплати одноразової грошової допомоги визначає також вичерпний перелік документів, на підставі яких вона призначається і виплачується.

Виплата одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) поліцейським та її розміри передбаченні статтями 97 – 100 Закону України «Про Національну поліцію України».

Відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” непрацездатні члени сімей загиблих або померлих військовослужбовців, які перебували на їхньому утриманні, мають право на пенсію у разі втрати годувальника.

При цьому Законом передбачено, що незалежно від перебування на утриманні годувальника пенсія призначається: непрацездатним дітям; непрацездатним батькам і дружині (чоловікові), якщо вони після смерті годувальника втратили джерело засобів до існування, а також непрацездатним батькам і дружині (чоловікові) військовослужбовців, які загинули чи померли.

Батьки військовослужбовців, інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які загинули (померли) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення зі служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, безпосередньою участю в

¹¹¹ Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві: Постанова Кабінету Міністрів України; від 25 грудня 2013 року № 975 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.06.2023).

антитерористичній операції або забезпеченням її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення, безпосередньою участю у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченням здійснення зазначених заходів, перебуваючи безпосередньо в районах та у період їх здійснення, мають право на призначення дострокової пенсії за віком, після досягнення чоловіками 55 років, жінками - 50 років, за наявності страхового стажу не менше 25 років - для чоловіків і не менше 20 років - для жінок.

2.4. Пенсійне забезпечення працівників поліції

Під соціальним захистом працівників поліції розуміють сукупність юридичних норм і гарантій, спрямованих на регламентацію професійної діяльності національної поліції за рахунок коштів Державного бюджету у напрямках соціальної та матеріальної підтримки працівників поліції та членів їх сімей у зв'язку із втратою ними працездатності, інвалідністю, настанням пенсійного віку, професійними захворюваннями та іншими обставинами, передбаченими спеціальними законами.

Нормативна база.

Умови, норми та порядок пенсійного забезпечення поліцейських та інших прирівняних до них осіб здійснюється відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 р. № 2262-XII з відповідними змінами.

Окремі правові питання регулюють:

- Кодекс адміністративного судочинства України;
- Закон України «Про Національну поліцію»;
- Закон України «Про державну службу»;
- Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

- Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»;
- Закон України "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи"
- Постанова Кабінету Міністрів України № 393 від 17.07.1992 «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб»;
- Порядок подання та оформлення документів для призначення(перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», затверджений Постановою Правління Пенсійного фонду України від 30 січня 2007 року № 3-1.

Види пенсійного забезпечення.

- Законодавством передбачено наступні види пенсійного забезпечення поліцейських:
 - 1) пенсія за вислугу років – за умови вислуги календарних років;
 - 2) пенсія по інвалідності – незалежно від тривалості служби (вислуги);
 - 3) пенсія в разі втрати годувальника – незалежно від тривалості служби (вислуги).
- Особам, які мають право на пенсію та членам їх сімей, які одночасно мають право на різні державні пенсії, призначається одна пенсія за їх вибором.

Особи, які мають право на пенсію.

Право на пенсійне забезпечення на умовах Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших

осіб»¹¹² мають звільнені зі служби особи (крім випадків призначення пенсії в разі втрати годувальника дружині (чоловіку), яка призначається незалежно від звільнення зі служби):

а) особи з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу;

б) особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ України, поліцейські, співробітники Служби судової охорони, особи начальницького складу податкової міліції, особи, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, особи начальницького і рядового складу Державної кримінально-виконавчої служби України, особи начальницького і рядового складу органів і підрозділів цивільного захисту;

в) особи із числа військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань, органів державної безпеки і внутрішніх справ колишнього Союзу РСР, Національної гвардії України, Прикордонних військ України, військ цивільної оборони України;

г) особи начальницького і рядового складу державної пожежної охорони, особи начальницького і рядового складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;

д) громадяни інших держав із числа військовослужбовців збройних сил та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства цих держав, які постійно проживають в Україні, і відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, їх пенсійне забезпечення здійснюється згідно із законодавством держави, на території якої вони проживають;

е) особи, зазначені у статтях 3 і 4 цього Закону;

¹¹² Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII. Дата оновлення: 22.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

є) особи із числа військовослужбовців строкової служби та члени сімей осіб з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, у передбачених цим Законом випадках;

ж) державні службовці та працівники навчальних, медичних закладів та науково-дослідних установ Міністерства внутрішніх справ України або поліції з числа колишніх працівників міліції, які станом на день опублікування Закону України «Про Національну поліцію» проходили службу в органах внутрішніх справ та мали календарну вислугу не менше п'яти років і продовжили роботу в Міністерстві внутрішніх справ України або поліції (їх територіальних органах, закладах та установах) на посадах, що заміщуються державними службовцями відповідно до Закону України «Про державну службу», а в навчальних, медичних закладах та науково-дослідних установах - на будь-яких посадах.

Пенсія за вислугу років.

Умови призначення та розмір пенсії:

1. Пенсія виплачується особі незалежно від досягнення нею певного віку за умови наявності вислуги років у повних календарних роках після звільнення зі служби. Якщо вони звільнені зі служби:

по 30 вересня 2011 року і на день звільнення мають вислугу 20 років і більше;

з 1 жовтня 2011 року по 30 вересня 2012 року і на день звільнення мають вислугу 20 календарних років та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2012 року по 30 вересня 2013 року і на день звільнення мають вислугу 21 календарний рік і більше;

з 1 жовтня 2013 року по 30 вересня 2014 року і на день звільнення мають вислугу 21 календарний рік та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2014 року по 30 вересня 2015 року і на день звільнення мають вислугу 22 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2015 року по 30 вересня 2016 року і на день звільнення мають вислугу 22 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2016 року по 30 вересня 2017 року і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2017 року по 30 вересня 2018 року і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2018 року по 30 вересня 2019 року і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2019 року по 30 вересня 2020 року і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2020 року або після цієї дати і на день звільнення мають вислугу 25 календарних років і більше.

Розмір пенсії особам звільненим зі служби за віком чи за станом здоров'я становить: 55 процентів відповідних сум грошового забезпечення, а за кожний рік вислуги понад 20 років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення.

2. Пенсія призначається в разі досягнення особою на день звільнення зі служби 45-річного віку, за наявності у страхового стажу 25 років і більше, з яких не менше ніж 12 календарних років і 6 місяців становить військова служба або служба в органах внутрішніх справ, Національній поліції, на посадах начальницького складу в Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України. Водночас, особам, які є особами з інвалідністю внаслідок війни, пенсія на визначених умовах призначається незалежно від віку.

Розмір пенсії становить: за страховий стаж 25 років - 50 процентів і за кожний повний рік стажу понад 25 років - 1 процент відповідних сум грошового забезпечення.

Максимальний та мінімальний розмір пенсії за вислугу років.

Ст.ст. 13, 14 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» визначено максимальний та мінімальний розмір пенсії за вислугу років. А саме, максимальний розмір пенсії не має перевищувати 70 процентів відповідних сум грошового забезпечення, а особам, які під час проходження служби брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і віднесені в установленому законом порядку до категорії 1, – 100 процентів, до категорії 2, – 95 процентів. Мінімальний розмір пенсії за вислугу років встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Розмір пенсій для окремих категорій громадян виплачується у підвищеному розмірі. Зокрема, у п. 22 ч. 3 ст. 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» передбачено, що учасникам бойових дій пенсія підвищується в розмірі 25 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Водночас, якщо особа має інвалідність внаслідок війни, то згідно з п. 28 ч. 3 ст. 12 цього акту пенсія підвищується: особам з інвалідністю I групи – у розмірі 50 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, II групи – 40 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, III групи – 30 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Учасникам війни, нагородженим орденами і медалями колишнього Союзу РСР за самовіддану працю і бездоганну військову службу в тилу в роки Другої світової війни, пенсії підвищуються на 15 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, іншим учасникам війни – на 10 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (п. 20 ст. 12 цього акту).

Пенсія по інвалідності.

Умови призначення пенсії: настання інвалідності в період проходження служби або не пізніше трьох місяців після звільнення особи зі служби, або якщо інвалідність настала пізніше тримісячного терміну після

звільнення зі служби, але внаслідок захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва тощо), яке виникло в період проходження військової служби чи під час перебування в полоні або заручником, якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, яка має право на пенсію за Законом, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і людства.

Підстави призначення: встановлення МСЕК групи інвалідності на весь час інвалідності, який визначений у висновку. Довічно пенсія призначається особам, які досягли пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Повторний огляд ВМЕК цих осіб здійснюється винятково за їх заявою.

Факт встановлення поранення, контузії, каліцтва, захворювання має бути пов'язаний з такими обставинами:

- 1) під час захисту Батьківщини, виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків);
- 2) перебування на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях, підпільних організаціях і групах та інших формуваннях, визнаних такими законодавством України;
- 3) в районі воєнних дій, на прифронтових ділянках залізниць, на спорудженні оборонних рубежів, військово-морських баз та аеродромів у період громадянської та Другої світової воєн; 4) участь у бойових діях у мирний час.

Розмір пенсійної виплати.

Особам з інвалідністю внаслідок війни I групи - 100 процентів, II групи - 80 процентів, III групи - 60 процентів відповідних сум грошового забезпечення (заробітку).

Іншим особам з інвалідністю розмір пенсійної виплати становить: I групи - 70 процентів, II групи - 60 процентів, III групи - 40 процентів відповідних сум грошового забезпечення (заробітку).

Пенсія в разі втрати годувальника.

Умови призначення пенсії: пенсії призначаються, якщо годувальник помер у період проходження служби або не пізніше 3 місяців після звільнення зі служби чи пізніше цього строку, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних у період проходження служби, а сім'ям пенсіонерів з числа цих військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом - якщо годувальник помер у період одержання пенсії або не пізніше 5 років після припинення її виплати. При цьому сім'ї військовослужбовців, які пропали безвісти в період бойових дій, прирівнюються до сімей загиблих на фронті.

Особи яким призначається пенсія.

Правом на призначення пенсії наділені непрацездатні члени сімей загиблих, померлих або таких, що пропали безвісти осіб, які мають право на пенсію за Законом, які перебували на їх утриманні.

Незалежно від перебування на утриманні годувальника пенсія призначається:

- непрацездатним дітям;
- непрацездатним батькам і дружині (чоловікові), якщо вони після смерті годувальника втратили джерело засобів до існування;
- непрацездатним батькам і дружині (чоловікові) військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом, які загинули чи померли або пропали безвісти в період проходження служби або пізніше внаслідок поранення, контузії, каліцтва чи захворювання, що мали місце під час служби.

Строки на які призначається пенсія.

Пенсійна виплата призначається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого вважається непрацездатним, а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», – довічно (ст. 40 Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»).

Розмір пенсії визначається у відсотковому відношенні до заробітку годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї та призначаються в таких розмірах:

- членам сімей осіб, які загинули (померли) внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини, ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи або виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях та підпільних організаціях і групах, визнаних такими законодавством України, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи участю у бойових діях у мирний час, а саме батькам (одному з батьків), дружині (чоловікові), іншому непрацездатному члену сім'ї загиблого (померлого) годувальника, якщо право на пенсію має один непрацездатний член сім'ї, - у розмірі 70 процентів грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї;

- якщо право на пенсію мають два і більше непрацездатних членів сім'ї (крім батьків, дружини (чоловіка) - у розмірі 50 процентів грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї.

- сім'ям осіб, які мають право на пенсію за Законом, які померли внаслідок каліцтва, одержаного в результаті нещасного випадку, не пов'язаного з виконанням службових обов'язків, або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби, - 30 процентів заробітку годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї.

На розмір пенсії впливає також кількість утримувачів виплати. Якщо їх двоє і більше – 90 % грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника, яка розподіляється між ними рівними частками, але не менше ніж 40 % на кожного непрацездатного члена сім'ї. У таких самих розмірах, незалежно від причини смерті годувальника, обчислюються пенсії членам сімей померлих осіб з інвалідністю внаслідок війни та членам сімей,

до складу яких входять діти, які втратили обох батьків. (ст. 36 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»).

Мінімальний розмір пенсії призначається з розрахунку, що на кожного непрацездатного члена сім'ї та не може бути меншою ніж два визначені законом розміри прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Період, на який призначається пенсія.

Пенсійна виплата призначається весь період, протягом якого член сім'ї померлого вважається непрацездатним, а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», – довічно (ст. 40 Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»).

Звернення за призначенням пенсій.

Заява про призначення пенсії подається до територіального органу Пенсійного фонду України або до уповноваженого ним органу чи уповноваженій особі в порядку, встановленому правлінням Пенсійного фонду України.

Днем звернення за призначенням пенсії є день подання до відповідного органу Пенсійного фонду України письмової заяви про призначення пенсії з усіма необхідними для вирішення цього питання документами (пункт 1 Порядку подання та оформлення документів для призначення(перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», затверджений Постановою Правління Пенсійного фонду України від 30 січня 2007 року № 3-1)¹¹³.

¹¹³ Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб": Постанова Правління Пенсійного фонду України від 30 січня 2007 року № 3-1. Дата оновлення: 18.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text> (дата звернення: 18.04.2023).

Заяви про призначення пенсії у разі втрати годувальника подаються членами сім'ї померлого годувальника, якому на момент смерті не було призначено пенсію, до органів, що призначають пенсії, через уповноважені структурні підрозділи міністерств та інших органів. У такому самому порядку подаються заяви про призначення пенсії у разі втрати годувальника членами сім'ї померлого годувальника, які мають право на пенсійне забезпечення відповідно до міжнародних договорів у галузі пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей, а також у разі відсутності в органах, що призначають пенсії, пенсійної справи померлого годувальника.

Перелік документів для призначення пенсії:

- заява про призначення пенсії;
- грошовий атестат, або довідка про розмір грошового забезпечення, і довідка про додаткові види грошового забезпечення, які заявник отримував протягом останніх 24 місяців підряд перед місяцем звільнення з військової служби; військово-медичні документи про стан здоров'я звільненої особи (за винятком осіб, які не проходили військово-лікарську комісію);
- документи про страховий стаж (при призначенні пенсії згідно з пунктом "б" статті 12 Закону;
- довідка МСЕК про визнання особою з інвалідністю;
- копія документа про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті);
- довідка ПАТ "Ощадбанк" або інший документ, що підтверджує відкриття рахунку, назву та номер відділення ПАТ "Ощадбанк";
- копія паспорта;
- документи про місце проживання (реєстрації) особи;

- документи, що підтверджують стаж роботи;
- документи, що підтверджують право на встановлення надбавок, підвищень та інших доплат (за наявності);
- документ уповноваженого органу Російської Федерації про те, що особі не призначалась пенсія за місцем реєстрації на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, та особиста декларація про відсутність громадянства держави - окупанта (для призначення пенсії громадянам України, які зареєстровані на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і не отримують пенсії від уповноважених органів Російської Федерації).

Для призначення пенсії в разі втрати годувальника, якщо це діти, брати, сестри та онуки, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали особами з інвалідністю до досягнення 18 років додатково подаються такі документи:

- копія свідоцтва про народження;
- довідка з навчального закладу про навчання із зазначенням дати його закінчення, а також про перебування на повному державному утриманні;
- довідка Лікарсько-консультативної комісії про визнання дитини інвалідом або довідка МСЕК про визнання особи інвалідом з дитинства;
- копії свідоцтв про смерть батьків або інші документи, які підтверджують відсутність батьків (у разі призначення пенсії братам, сестрам, онукам);
- рішення суду про всиновлення;
- копія рішення про опіку чи піклування (у разі призначення пенсії дітям, які втратили обох батьків).

Органи, які призначають пенсію, та строки розгляду документів про її призначення.

Пенсію призначають органи Пенсійного фонду України.

Документи про призначення пенсії розглядає орган Пенсійного фонду України і не пізніше ніж у 10-денний строк з дня їх надходження приймає рішення про призначення або про відмову в призначенні пенсії.

Документом, який підтверджує призначення пенсії, є пенсійне посвідчення, що видається органом Пенсійного фонду України.

2.5. Соціальний захист членів сімей працівників поліції України, ветеранів органів внутрішніх справ та ветеранів Національної поліції

Нормативна база.

- Закон України «Про Національну поліцію»;
- Закон України «Про державну службу»;
- Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;
- Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»;
- Постанова Кабінету Міністрів України № 393 від 17.07.1992 «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб»;

Види соціального забезпечення.

- Пенсія у разі втрати годувальника.
- Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) поліцейського.
- Медичне обслуговування та забезпечення.
- Санаторно-курортне лікування.
- Пільгове житлове забезпечення.
- Навчання дітей.

Пенсія у разі втрати годувальника.

Умови призначення: якщо годувальник помер у період проходження служби або не пізніше 3 місяців після звільнення зі служби чи пізніше цього строку, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних у період проходження служби, а сім'ям пенсіонерів з числа цих військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом - якщо годувальник помер у період одержання пенсії або не пізніше 5 років після припинення її виплати. При цьому сім'ї військовослужбовців, які пропали безвісти в період бойових дій, прирівнюються до сімей загиблих на фронті.

Згідно Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 р. (ст.30), непрацездатними членами сім'ї, які перебували на їх утриманні та мають право на отримання пенсії у разі втрати годувальника, вважаються:

- а) діти, брати, сестри та онуки, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали особами з інвалідністю до досягнення 18 років;
- б) батьки та дружина (чоловік), якщо вони досягли пенсійного віку встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»¹¹⁴ або є особами з інвалідністю;
- в) батьки та дружина (чоловік), якщо вони не взяли повторний шлюб;
- г) дід і бабуса - при відсутності осіб, які за законом зобов'язані їх утримувати;
- д) дружина (чоловік) або один з батьків чи дід, бабуса, брат або сестра, незалежно від віку і працездатності, якщо вона (він) зайнята доглядом за дітьми, братами, сестрами чи онуками померлого годувальника, які не досягли 8-річного віку, і не працює.

Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) поліцейського.

¹¹⁴ Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення: 18.04.2023).

Підстави надання:

- загибель поліцейського, що настала внаслідок протиправних дій третіх осіб, або під час учинення дій, спрямованих на рятування життя людей або усунення загрози їхньому життю, чи в ході участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, під час захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України або смерті поліцейського внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого за зазначених обставин;
- смерть поліцейського, що настала під час проходження ним служби в поліції.

Особи, які мають право на отримання допомоги. Члени сім'ї та батьки загиблого (померлого) поліцейського визначені відповідно до Сімейного кодексу України¹¹⁵, утриманці визначені відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Розміри одноразової грошової допомоги визначаються виходячи з розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату:

- 1) загибелі (смерті) поліцейського - 750 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;
- 2) смерті поліцейського - 250 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату.

Медичне забезпечення:

¹¹⁵ Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. Дата оновлення: 19.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

- безоплатне медичне обслуговування в закладах Міністерства внутрішніх справ України. **Особи, які мають право.** Дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років), а також члени сімей поліцейських, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження служби в поліції (у тому числі під час участі в міжнародних миротворчих операціях).

- пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок у медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України. **Особи, які мають право.** Дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років).

- медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. **Особи, які мають право.** Дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років).

Житлове забезпечення:

- надання житлового приміщення в позачерговому порядку. **Особи, які мають право.** Дружина (чоловік), діти) поліцейського, який загинув під час виконання службових обов'язків, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов та на момент загибелі поліцейського перебували на обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у відповідному населеному пункті.

Навчання дітей поліцейських

- переважне право зарахування до ліцеїв системи Міністерства внутрішніх справ України, до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

Особи, які мають право. Особа, у якої один із батьків є поліцейським та має вислугу в календарному обчисленні 20 років і більше, особа, у якої один із батьків є громадянином, звільненим з поліції за віком, за станом здоров'я чи у зв'язку із скороченням штату або проведенням організаційних

заходів, вислуга років у календарному обчисленні якого становить 20 років і більше, особа, у якої один із батьків є поліцейським, який став особою з інвалідністю унаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби, користується, за умови успішного складання іспитів та відповідності іншим вимогам і правилам прийому до цих навчальних закладів протягом трьох років після здобуття необхідного для вступу рівня загальної середньої освіти.

- вступ поза конкурсом за особистим вибором спеціальності до державних і комунальних вищих та професійно-технічних навчальних закладів України для навчання за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів.

Особи, які мають право. Особа, у якої один із батьків (усиновлювачів) був поліцейським, який загинув чи визнаний судом безвісно відсутньою особою під час виконання ним службових обов'язків, протягом трьох років після здобуття відповідної загальної середньої освіти.

Пільги сім'ї загиблого (померлого) учасника бойових дій (стаття 15 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»):

1) безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;

2) безплатне першочергове зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

3) безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування визначаються Кабінетом Міністрів України;

4) 50-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

5) 50-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю.

Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 50-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю);

6) 50-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

8) позачерговий безплатний капітальний ремонт власних жилих будинків і першочерговий поточний ремонт жилих будинків і квартир;

9) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

10) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

11) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

12) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

13) використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час; одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік;

14) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування в разі ліквідації підприємства, установи, організації;

15) позачергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій. Особи, зазначені в цій статті, забезпечуються жилою площею протягом двох років з дня взяття на квартирний облік.

Органи виконавчої влади, виконавчі комітети місцевих рад зобов'язані подавати допомогу особам з інвалідністю внаслідок війни і сім'ям загиблих військовослужбовців у будівництві індивідуальних жилих будинків. Земельні ділянки для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва відводяться зазначеним особам у першочерговому порядку;

16) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і підвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

17) першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків, технічне обслуговування та забезпечення стоянками транспортних засобів;

19) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

20) позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 процентів - додаткових робіт).

Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 процентів від затверджених тарифів.

Порядок користування послугами зв'язку та оплати за встановлення квартирних телефонів визначається Кабінетом Міністрів України;

21) першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

22) позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за ветераном війни, в порядку і розмірах, що визначаються Кабінетом Міністрів України;

23) вступ поза конкурсом до державних та комунальних закладів вищої та фахової передвищої освіти на спеціальності, підготовка за якими здійснюється за рахунок коштів відповідно державного та місцевих бюджетів.

Пільги щодо плати за житло, комунальні послуги та паливо, передбачені пунктами 4-6 цієї статті, надаються сім'ям загиблих (померлих) ветеранів війни, сім'ям загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України та членам їх сімей, які проживають разом з ними, незалежно від виду житла чи форми власності на нього.

Площа житла, на яку нараховується 50-процентна знижка плати, передбачена пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, визначається в максимально можливому розмірі в межах загальної площі житлового приміщення (будинку) згідно з нормами користування (споживання), встановленими цими пунктами, незалежно від наявності в складі сім'ї осіб, які не мають права на знижку плати.

Членам сімей, зазначеним у пункті 1 статті 10, статті 10⁻¹ цього Закону, а також дружинам (чоловікам) померлих осіб з інвалідністю внаслідок Другої світової війни, які не одружилися вдруге, пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість

пенсії, підвищуються на 25 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Дружинам (чоловікам) померлих учасників війни і бойових дій, партизанів і підпільників, визнаних за життя особами з інвалідністю від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин, які не одружилися вдруге, пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються на 10 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щорічно до 5 травня членам сімей, зазначеним у пункті 1 статті 10, статті 10¹ цього Закону, а також дружинам (чоловікам) померлих осіб з інвалідністю внаслідок війни, які не одружилися вдруге, та дружинам (чоловікам) померлих учасників бойових дій, учасників війни, визнаних за життя особами з інвалідністю від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин, які не одружилися вдруге, виплачується разова грошова допомога у розмірах, які визначаються Кабінетом Міністрів України в межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Пільга щодо вступу до закладів вищої та фахової передвищої освіти, передбачена пунктом 23 цієї статті, надається зазначеним у пункті 1 статті 10 цього Закону дітям учасників бойових дій на території інших держав, які загинули (пропали безвісти) або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час воєнних дій та конфліктів на території інших держав, а також внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на території інших держав під час цих дій та конфліктів.

Членам сімей осіб, зазначених у пунктах 1-6 частини першої статті 10¹ цього Закону, за рахунок коштів державного бюджету призначається і виплачується одноразова грошова допомога у зв'язку із загибеллю (смертю) члена сім'ї у розмірі, визначеному підпунктом "а" пункту 1 статті 16² Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей". Якщо особа у зв'язку із загибеллю (смертю) члена сім'ї одночасно має

право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цією частиною, та одноразової грошової допомоги відповідно до інших законів України, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за вибором такої особи. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги визначається Кабінетом Міністрів України.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, у підпорядкуванні яких перебувають державні і комунальні заклади дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) чи фахової передвищої освіти, забезпечують безкоштовним харчуванням дітей, на яких поширюється чинність цього Закону.

Список рекомендованих джерел:

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кодекс законів про працю України: від 10.12.1971 р. №322- VIII. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. Дата оновлення: 19.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 21.03.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text..>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української РСР від 07.12.1984 р. 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
7. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 15.04.2023).
8. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.
9. Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 3 вересня 1953 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
10. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.04.2023).
11. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28.02.1991 р. № 796-12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12>.

12. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 14.04.2023).

13. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII. Дата оновлення: 06.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

12. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-XII. UR : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>

13. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>

14. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII. Дата оновлення: 22.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>.

16. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року, № 2801-XII. Дата оновлення: 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

17. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 р. № 2811-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>

18. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

19. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 р. № 3721-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12>

20. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

21. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
22. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
23. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
24. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>
25. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24 березня 1998 року № 203/98-ВР. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
26. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>
27. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14> 489
28. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 р. № 966-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14>
29. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
30. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>

31. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>

32. Про пенсії за особливі заслуги перед Україною: Закон України від 01.06.2000 р. № 1767-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-14>

33. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>

34. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Закон України від 16.11.2000 р. № 2109-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14>

35. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>

36. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

37. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.

38. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004 р. № 1727-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15> 490

39. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням Збройних сил України, та членів їх сімей: Закон України від 15.06.2004 р. № 1763-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-15>

40. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 6 жовтня 2005 року № 2961-IV. Дата оновлення: 20.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>.

41. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

42. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

43. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

44. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>

45. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

46. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

47. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.

48. Про службу в органах місцевого самоврядування від 07.06.2001 р. № 2493-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>

49. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402- III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

50. Про верифікацію та моніторинг державних виплат : Закон України від 03.12.2019 р. № 324-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-20>

51. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#n145>

52. Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим: Закон України від 22.12.2006 року № 533-V. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-16#Text>.

53. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>.

54. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 року № 93-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>.

55. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.

56. Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України: Закон України від 21 квітня 2022 року № 2217-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#Text>.

57. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 2006 року №504. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

58. Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09.07.2022 № 2391-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text>.

59. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86#w1_1.

60. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

61. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 р. № 246 . URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF#Text>.

62. Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів від 25 березня 2015

р. № 171. Дата оновлення: 31.08.2022. URL.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-2015-%D0%BF#Text>.

63. Про організаційні заходи щодо застосування Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту": Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1994 р. № 63. Дата оновлення: 27.07.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63-94-%D0%BF#Text>.

64. Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413. Дата оновлення: 25.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF#n10>.

65. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>.

66. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України» від 28 жовтня 2015 р. № 877 і від 14 листопада 2018 р. № 1201: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 370. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/370-2019-%D0%BF#Text>.

67. Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 866 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2018-%D0%BF#Text>.

68. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану :

Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#n36>.

69. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL: <https://zakon.Rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80#Text>.

70. Про затвердження Порядку формування та ведення особових справ поліцейських: Наказ МВС України від 12 травня 2016 року № 377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-16#Text>.

71. Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України: Наказ МВС України від 13 листопада 2017 року № 920. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17#Text>.

72. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: Наказ МВС від 06 лютого 2019 року № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text>.

73. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських: Наказ МВС від 25.12.2015 № 1631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#Text>.

74. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності : наказ МВС України від 10.12.2015 № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#n14>.

75. Про затвердження Порядку відбору біологічного матеріалу у військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та його зберігання : Наказ МВС України від 19.04.2023 № 323. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0799-23#Text>

76. Про затвердження Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі поліцейського під час дії воєнного стану : Наказ МВС України від 28 21.06.2022 № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0858-22#Text>

77. Про затвердження Порядку та умов виплати додаткової винагороди поліцейським на період дії воєнного стану : Наказ МВС України від 28.11.2022 № 775. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1514-22#Text>.

78. Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України: Наказ МВС від 15.04.2016 № 315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0668-16#Text>. (дата звернення 14.04.2023).

79. Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції: Наказ МВС України від 03 лютого 2017 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0190-17#Text> (дата звернення 14.04.2023).

80. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: Наказ МВС України від 17.11.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15#Text> (дата звернення 14.04.2023).

81. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: наказ МВС України від 16.02.2016 № 105. Дата оновлення: 01.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16#n14> (дата звернення: 15.02.2023).

82. Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції: наказ МВС України від 23.11.2016 № 1235. Дата оновлення: 23.11.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-16#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

83. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. Дата оновлення: 16.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17> (дата звернення: 15.04.2023).

84. Про затвердження Переліку закладів охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 14 червня 2017 р. № 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-17#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

85. Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їх сімей: наказ МВС України від 14.12.2015 № 1568. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-16#n13> (дата звернення: 14.04.2023).

86. Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб": Постанова Правління Пенсійного фонду України від 30 січня 2007 року № 3-1. Дата оновлення: 18.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text> (дата звернення: 18.04.2023).

87. Антоненко О.А. Теоретико-правова характеристика поняття трудової дисципліни. *Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 25 лютого 2022 р. Одеса. ОДУВС. 2022. С.35.

88. Арзамасова О.В. Дефініція «кадровий потенціал»: дослідження сутності Глобальні та національні проблеми економіки. №4. 2015. С.102-106.

89. Біла-Тюріна Ю.З. Соціальне забезпечення працівників національної поліції: поняття та особливості. Міжнародна науково-практична інтернет конференція «П'ятдесят п'яті економіко-правові дискусії»: матеріали

Міжнародної наук.-практ. інтернет конф. URL:
<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3765/> .

90. Білорус Т.В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства: монографія Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2007. 174 с. С.11.

91. Бортник С.М. До проблеми соціального захисту працівників органів національної поліції України / URL:
https://fileview.fwdcdn.com/?url=https://mail.ukr.net/api/public/file_view/list%3Ftoken%3DhKmsk2ozUYrGaRMyzKJRQl6CVD1ZNBW7cMR07CFL_83u0qWBeUzsRIhbnOX7vFHLx2dPkzxBF2No7DxEXg8AdKTkaT9sRHL5Vio:ptHmUiE13iuyPtgO%26r%3D1679817821361&default_mode=view&lang=uk#start=0 (дата звернення: 15.04.2023 р.).

92. Бугайчук К.Л. Кадрова політика та кадрове забезпечення публічного адміністрування в органах Національної поліції. Підприємництво, господарство і право. №5. 2019. С.125-131. С.126. URL:
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5476>.

93. Зіньків Н.А. Розвиток кадрового потенціалу на підприємстві. Тернопіль, 2014. С. 18.

94. Ізбаш К.С., Славінська І.В. Сучасний стан кадрового забезпечення персоналу органів і підрозділів Національної поліції України Юридичний науковий електронний журнал. №1. 2021. С. 165-168. С.166.

95. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник. К. Центр навчальної літератури. 2005. 350 с. С.26.

96. Морозова А.О. Адміністративно-правове забезпечення соціального захисту працівників національної поліції України в умовах реформи органів внутрішніх сил. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-46-48.pdf> (дата звернення: 15.04.2023 р.).

97. Хорошун Д.В. Правове регулювання робочого часу працівників поліції. *Міжнародна науково-практична інтернет конференція* : матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет конф. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1552/> (дата звернення: 15.04.2023 р.).

98. Чернишова Л.І. Забезпечення розвитку кадрового потенціалу підприємства / Чернишова Л.І., Тропанець М.В., Гайтанжий В.В. IV Міжнародна інтернетконференція "Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту". Одеський національний політехнічний університет. Одеса, 21-22 травня 2015. Одеса. ОНПУ, 2015. С. 205-208. С.206.

Навчально-методичне видання

**Андрієнко І. С.,
Антоненко О. А.,
Берендєєва А.І.,
Галуцько В. М.,
Дришлюк В. І.,
Коропатов О. М.,
Пишна А. Г.**

Навчальний посібник

**РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ
ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ, ВЕТЕРАНІВ
ОВС ТА НПУ, УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ**

Підписано до друку 25.05.2023. Формат 60х84/16. Папір офсетний.

Гарн. «Times New Roman» Друк цифровий. Ум. друк. арк. 8,4.

Наклад 10 прим.

Надруковано з готового оригінал-макета

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.